

SADRAZAM KARA İBRAHİM PAŞA VAKIFLARI

Yunus Özger*

Özet

Kara İbrahim Paşa, IV. Mehmet dönemi Osmanlı sadrazamlarından biridir. 1683 Viyana mağlubiyeti sonrasında, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın azli akabinde sadrazam olmuş ve iki yıl bu görevde kalmıştır. Hayatı ya da onun sadaret dönemi hakkında ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır. Sadrazam oluşunda da görevden alınışında da iktidar mücadeleleri etkili olmuştur. Padişah IV. Mehmet ile ilişkileri bozulmuş ve gelişen olaylar neticesinde Rodos'ta öldürülmüştür. O da diğer birçok devlet adamı gibi, vakıflar kurarak ülkesine hizmet etmiştir. Bu sayede bir yandan hayır işlerken, diğer yandan memleketin imarına katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada, İbrahim Paşa'nın kısa hayat hikâyesi verilmiş ve tesis ettiği cami, medrese, mescit ve çeşme vakıfları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Devleti, Sadrazam Kara İbrahim Paşa, vakfiye, İzmir, IV. Mehmet*

Abstract

The Waqfs of The Grand Vizier Kara İbrahim Pasha

Kara İbrahim Pasha was one of the grand vizier of Mehmet IV. He was appointed to the grand vizierate instead of Merzifonlu Kara Mustafa Pasha after the Vienna defeat in 1683 and he kept the position for two years. There is no study on his life or his period. The power struggles for government were determinatives in both his appointment and dismissal. His relation with Mehmet IV worsened and he was killed in Rhodes at the end of the events. Like many other statesmen, Kara İbrahim Pasha served his country by founding waqfs. Thus, both he made charity and contributed development of the state. In this study, a short biography of İbrahim Pasha was given and his mosque, madrasah, *mesjid* and fountain waqfs were evaluated in a detailed way.

Key Words: *Ottoman Empire, Grand vizier Kara İbrahim Pasha, Vakfiye, İzmir, Mehmet IV.*

* Yrd.Doç.Dr., Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Yozgat.

I. Kara İbrahim Paşa'nın Hayatı

Osmanlı bürokrasisinde "kara" lakabı ile anılan İbrahim Paşa, 1620 yılında o dönem Erzurum Eyaletine bağlı Kelkit kazasının Hınzeverek¹ köyünde dünyaya gelmiştir.² Babası Katırcı Ahmed diye bilinir. İbrahim Paşa, gençlik yıllarında Abaza Hasan Paşa'nın yanında bir müddet levent askeri olmuştur. Abaza'nın isyanı ve idamı sonrası İran'a gitmiş ise de, kısa bir süre sonra geri dönerek Firari Mustafa Paşa'nın himayesine girmiştir. Hâmisinin ölümü üzerine bir süre muhtelif devlet adamları ile birlikte çalışan İbrahim Paşa, sonunda Sadaret Kethüdası Merzifonlu Kara Mustafa'nın yanına giderek, onun Silistre valiliği sırasında kethüdası olmuştur. Bundan böyle *kara kethüda* olarak anılan İbrahim Paşa, bu sayede Merzifonlu ile yakınlaşmış ve Merzifonlu rütbe aldıkça kendi rütbesi de yükselmiştir. Merzifonlu'ya yakınlığı dolayısıyla, Padişah IV. Mehmet ile de yakın temasta bulunma imkânı elde etmiştir. Sadaret kethüdalığından sonra, 1676'da üçüncü vezirliğe kadar yükselerek, Padişahın has adamlarından ve nedimlerinden biri haline gelmiştir. Ancak onun IV. Mehmet ile bu kadar yakınlaşması Merzifonlu'nun pek hoşuna gitmemiştir. Bu tarihten itibaren aralarında rekabet başlamış ve Merzifonlu, onu Kasım 1677'de Kaptan-ı deryalığa getirtmiştir. Bunun kendisini Padişah'tan uzaklaştırmak için yapılmış olduğunu anlayan İbrahim Paşa, on dokuz gün sonra rikâb-ı hümayûn kaymaçamlığına tayin edilerek, tekrar padişahın yanına geri dönmeyi başarmıştır.³

Viyana kuşatması Kara İbrahim Paşa'nın hayatında dönüm noktası olmuştur. Seferden başarısızlıkla geri dönen Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya karşı oluşan muhalif cephede aktif rol oynamıştır. Özellikle Dârussaâde Ağası Yusuf ve Mîr-i ahur-ı evvel Boşnak Sarı Süleyman Ağalar, Merzifonlu'nun görevden alınması için büyük çaba sarf etmişlerdir. Tarihçi Silahdâr Fındıklılı Mehmed Ağa'ya göre, bu iki şahıs Kara İbrahim Paşa'yı sadaret sevdasına düşürerek, Merzifonlu'nun katlini istemişlerdir.⁴

Oluşturulan muhalif hava, padişahı da etkilemiş ve bunun sonucunda Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 25 Aralık 1683'de idam edilmiştir. Bundan

¹ Yeni adı Çatalçeşme olan Hınzeverek köyü, bugün Bayburt İli'nin Demirözü ilçesine bağlıdır.

² Osmanlı sadrazamlarının hayat hikâyeleri hakkında çok önemli bir eser olan Hadikatü'l-Vüzerâ'da, müellif Osmanzâde Taib Ahmed, Kara İbrahim Paşa hakkında *Bayburdludur tarih-i veladeti bin otuzdur* diyerek, İbrahim Paşa'nın H.1030 /M 1620-1621'de dünyaya gelmiş olduğunu ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Osmanzâde Taib Ahmed, 110.

³ Özcan 2000, 329-330; Parmaksızoğlu 1968, 907-908; Şemsettin Sami I, 556; Uzunçarşılı 1998, 423-426.

⁴ Silahdâr Tarihi, II, 117.

sonra da Kara İbrahim Paşa, onun yerine sadrazamlığa getirilmiştir.⁵ Yapılan atama esnasında IV. Mehmet, Kara İbrahim Paşa'ya “gözünü aç, seni selefinden beter ederim” şeklinde çok önemli tavsiye ve telkinde bulunmuştur.⁶

Kara İbrahim Paşa, sadrazam olduğu tarihlerde, Osmanlı Devleti Avusturya, Lehistan ve Venedik cephelerinde savaşa devam ediyordu. İbrahim Paşa, bizzat Avusturya cephesine gitmek istememiş ve işleri merkezden idare etme yolunu tercih etmişti. Ancak bu tercih, onun için iyi olmamış ve aleyhinde çereyan edecek olan iktidar mücadelesini tetiklemiştir. İbrahim Paşa, hastalandığı gerekçesiyle, serdar Sarı Süleyman Paşa'yı İstanbul'a getirtip, bir süre vekâleti ona bırakmıştır. Ancak, bu defa da Süleyman Paşa'nın, sadrazam olabileceği ihtimali ortaya çıkmış ve İbrahim Paşa, onu Avusturya cephesine serdar tayin ettirerek merkezden uzaklaştırmıştır.⁷ Böylece iktidar mücadelesinde önemli bir rakip saf dışı edilmiştir. Ancak bütün bu gelişmeler, O'nun Padişah ile ilişkilerini düzeltme noktasında yetersiz kalmıştır.

IV. Mehmet'in, bizzat sefere İbrahim Paşa'nın serdar olması isteğine karşılık, O'nun “*bizim binnefis azimetimizden ise vüzerâ-yı kârr-ı azzamadan biri serasker ta'yin edilsin*” şeklindeki cevabı, Padişah ile aralarını iyice açmıştır. Bütün bu gelişmeler sonrasında, İbrahim Paşa 24 Aralık 1685'de sadrazamlıktan azledilmiş⁸ ve yerine Sarı Süleyman Paşa atanmıştır.⁹

Mücadeleyi kaybeden İbrahim Paşa, bir müddet Üsküdar'daki Bayrampaşa yalısında oturduktan sonra, hacca gitmek için Padişah'tan izin almış ve yolda muhafazası için asker toplamaya başlamıştır.¹⁰

Ancak muhalifleri olan bir kısım devlet adamları¹¹, çok parası bulunduğunu ve asıl maksadının eski bir celali olarak Anadolu'ya geçip, isyan

⁵ Defterdar Sarı Mehmed Paşa, 169.

⁶ Kara İbrahim Paşa'nın sadrazam oluşu Silahdâr tarihinde “... *kaim-i mâkam Kara İbrahim Paşa içerü huzur-ı hümayuna davet ve kazlar ağasının dîvân odasında pâye-i serîr-i a'laya yüz sürüb ol mahâlde kendüye sadâret-i a'zimayı tevcîh ve i'nâyet buyurub yedine hatt-ı şerif verdi...*” şeklinde anlatılmaktadır. Silahdâr Tarihi, 117.

⁷ “...*Vezîr-i azam Kara İbrahim Paşa'dan mühr-ü şerîfi alub Dârüssâade Ağasından yed-i hümayûna isâl olduğu mahâlde Süleyman Paşa dahi gelüb av kapusundan girüb harem-i şerîfde Padişah hazretlerine buluşdu ve bizzat yed-i hümayunlarıyla mühr-ü şerîfi teslim ve yedine sadâret hatt-ı hümayûnu dahi verib...*”, Silahdâr Tarihi, II, 226.

⁸ “...*Doksan yedi muharreminin yigirmi yedinci günü sekte-i azle giriftâr ve sadr-ı sadâret ile Süleyman Paşa kâmekâr oldu...*” Osmanzâde Taib Ahmed, 111.

⁹ Kara İbrahim Paşa'yı gözden çıkararak Padişah “... *mühr-ü vüzerâtu Kara İbrahim Paşa'dan nez'...ve Sarı Süleyman Paşa'ya teslim etti.*” Detaylı bilgi için bkz. Tarîh-i Râşid, I, 485.

¹⁰ Parmaksızoğlu 1968, 907.

¹¹ Osmanzâde Taib Ahmed, 111.

çıkarmak olduğu gibi söylentiler çıkardılar.¹² IV. Mehmet, kendisinden sefer ianesi olarak 500 kese akçe talep ederek, bu söylentilerin doğru olup olmadığını anlamak istemiştir. Merkezde aleyhinde cereyan eden bu gelişmelerden habersiz olan İbrahim Paşa, hac için biriktirdiği 70.000 altından başka parasının bulunmadığını söyleyerek, padişahın teklifini geri çevirmiştir. Bu davranışı İbrahim Paşa'nın hayatında yeni bir sayfa açmış ve verilen emir doğrultusunda derhal yakalanarak kapı arasına hapsedilmiş, mallarına ve servetine devletçe el konulmuştur. Kırk üç gün kadar tutuklu kalan İbrahim Paşa, daha sonra Rodos adasına sürülmüştür. Ancak muhalifleri, yine de tatmin olmamış ve tahriklere devam etmişlerdir. Bunun sonucunda da, Haziran-Temmuz 1687'de Rodos'da öldürülmüş, vücudu orada defnedilmiş, kesik başı ise merkeze getirilmiştir.¹³ Sadarete tayin olduğunda, "*kendine dikkat et selefinden beter ederim*" şeklindeki padişah ikazı tecelli etmiş ve iktidar mücadelesi yolunda önce makamını sonra da hayatını kaybetmiştir.

İbrahim Paşa, diğer pek çok Osmanlı devlet adamları gibi, ömrünün sonlarına doğru, sahip olduğu mülklerinin önemli bir kısmını tesis ettiği vakfa bağışlamış ve bunların gelir-gideri ve idaresi için bir vakfiye düzenletmiştir.

II. Kara İbrahim Paşa Vakfiyesi

Vezir-i azam İbrahim Paşa vakfiyesi, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiyeler Arşivi'nde, Erzurum Atik Muhasebe Defteri, nr.164.'de kayıtlıdır.

a-Vakfiyenin Tahlili

İbrahim Paşa vakfiyesi, klasik Osmanlı vakfiye biçiminde kaleme alınmıştır. Vakfiyeye "*insanı en güzel biçimde yaratan, ona akıl ve bilgi veren Allah'a*" hamt ve şükür cümleleriyle başlanmıştır. Hayır ve hasenatla ilgili birçok hususun dile getirildiği dua cümleleriyle devam edilmiştir.¹⁴ Sadaka ve infak konusuna da dikkat çekilerek, bu hususla ilgili ayet ve hadislerle yer

¹² İbrahim Paşa'nın muhalifleri Padişaha "... gerçi hacc-ı şerife gitmeğe izn-i hümayün arzânı buyurdunuz, lâkin Anadolu tarafından asker tahrîrî tedârüküne mübâseret niyetinde imiş, bu vakde dek belki de mübâseret dahi itmek ihtimâli vardır..." diyerek Padişahı ona karşı kışkırtmışlardır. bkz. Defterdar Sarı Mehmed Paşa, 213.

¹³ Özcan 2000, 330.

¹⁴ İnsanları dünyada kazandıklarıyla hayır işlemeye teşvik için, "*ahirette kimsenin kimseye bir fayda vermeyeceği ve her insanın dünyada iken kazandığının kendisine yarar sağlayacağı*" hususuna özellikle vurgu yapılmıştır.

verilmiş ve vakıf tesis edenlerin, feyizlerinin kesilmeyeceği teması üzerinde durulmuştur. İbrahim Paşa, Allah'ın kendisine vermiş olduğu nimetlere karşı bir şükür ifadesi olarak, bu vakfı tesis ettiğini dile getirmiştir.

Vakıf kurumunun Türk-İslam dünyasında yaygınlaşmasında son derece etkili olan “*insanoğlu öldüğünde amel defteri kapanır, dünya ile ilişkisi kesilir ancak; sadaka-i cariyeye sahipleri, İlminden devamlı istifade edilen âlim, arkasında hayırlı evlat bırakan ebeveyn müstesnadır*” mealindeki hadis-i şerif, bu vakfiyede de yer almıştır. ,

“Vezir-i azam İbrahim Paşa Vakfı”, İbrahim Paşa'nın Edirne'de ikamet ettiği sarayında, Şaban 1096'da (Temmuz 1685) toplanılan meclis-i şer' huzurunda tescil edilmiştir. Tescil işlemine vâkıf olarak Paşa, bizzat katılmış ve vakfettiği mülkleri görevliler tarafından huzurunda okunduktan sonra tek tek onaylamıştır. İbrahim Paşa, tesis ettiği vakıfta, kendisini hayatta olduğu müddetçe mutasarrıf olarak kabul etmiş ve ölümü akabinde ise; bu görevin “*evladına ve evladına ve evlad-ı evladının erkek ve kadınına bir batından diğer batına*” geçmesini şart kılmıştır. Evlatlarından birinin vefat etmesi halinde, hissesinin evladı varsa onlara, evladı yoksa hayatta olan diğer meşrutunlehlere geçmesini kararlaştırmıştır.

İbrahim Paşa vakfının kaydı, Anadolu muhasebesi defterine geçirilmiş olmasına rağmen, vakfiyesi 1814 yılına kadar mütevellilerinin elinde bulunmaktaydı. . Bu durumun çeşitli sıkıntılara neden olabileceği düşünüldüğünden, vakıf mütevellisi Mehmed Sadık Beğ, 29 Şaban 1229/16 Ağustos 1814 tarihinde vakfiyeyi, Anadolu muhasebesi defterinde var olan kayıt zeyline ekletmiş ve o tarihten itibaren vakfiye buraya kaydedilmiştir.

Vakfın saraydan, hamama, menzilden, hana kadar oldukça geniş bir evkafı bulunmakta olup, bunlardan sağlanan gelir muhtelif şehirlerdeki cami, mescit, zaviye ve çeşme vakıflarına aktarılmıştır.

İbrahim Paşa'nın evkafını, İstanbul, İzmir, Yenişehir ve Koçhisar'daki gayrimenkulleri ile bir miktar nakit para teşkil etmektedir. Bunlar arasında son derece büyük bir sarayın yanında köşk, han, hamam ve menziller bulunmaktaydı.

Menkuller arasında ilk göze çarpan İstanbul'daki saraydır. Molla Kestel ve Yakup Ağa mahallesinde yer alan sarayda, onlarca oda bulunmakta ayrıca kütüphane, hamam ve bahçesinde ahırlar yer almaktaydı. Yine İzmir'de aynı şekilde onlarca odayı ihtiva eden hanlar, menziller ve Türk-İslam kültüründe

önemli bir yere sahip olan hamamlar da bulunmakta ve bunlar arasında kadınlara mahsus olanlarına da rastlanmaktadır.

Kurulan vakıf vasıtasıyla, elde edilen gelirlerle Bayburt'un Hınzeverek köyünde inşa edilmiş olan cami, İzmir'de mescit, Edirne'de zaviye, Mekke'de tekke, Ahıska ve Koçhisar'da suyolu ve çeşmelerin ayakta kalması sağlanmıştır. Hınzeverek köyündeki cami, günümüzde hâlâ varlığını devam ettirmektedir (Tablo 1).

Tablo:1- Vakıf Gelirinin Sarf Edileceği Yerler

Adı	Yeri
Menziller	İzmir
Kur'an tilaveti	Mekke- Davudiye Mevkii, İzmir, Medine- Ravza-ı Mutahhara
Mevlevi tekkesi	Mekke
Sadaka dağıtımı	Medine
Cami	Kelkit- Hınzeverek Köyü
Çeşme-Suyolu	Ahıska, Koçhisar
Mescit	İzmir
Zaviye talebesi	Edirne

Türk-İslam dünyasında vakıf kurumunun temelinde hayırseverlik duygusunun yattığı bilinmektedir. Vakfı tesis edenler, bu sayede hayır işlemiş olmakta ve ölümü sonrasında kendisine dua edilmesini sağlamaktadır. İbrahim Paşa da öyle yapmış ve vakfın bir kısım geliriyle, özellikle Mekke ve Medine'de ve de İzmir'de görevlendirilen cüzhanlar vasıtasıyla, günlük olarak Kur'an-ı Kerim okutulmasını sağlamış ve hatim edildiğinde yapılacak dua ile başta kendisine ve atalarına olmak üzere sevabının bütün Müslümanlara hibe edilmesini istemiştir.

Vakıf yoluyla, vâkıf bir yandan hayır işlerken, diğer yandan da yaklaşık 100 kişiye bir gelir kapısı oluşturmuştur. Kayyım, kaymakam, câbi, kâtip, mütevellî gibi idarî personel yanında, kapıcı, ferraş, hasırhan gibi yardımcı hizmet personeli farklı yerlerde istihdam edilmiş ve bu görevlilerin bir kısmının hâlihazırdakilerin ölümü akabinde çocuklarına geçeceği öngörülmüştür.

Böylece vakıf personeli, hem kendisinin hem de çocuklarının hayatını garanti altına almıştır.

Tablo:2- Vakıflarda Görev Yapan Personel

Personel	Sayısı	Görev yaptığı şehir ya da vakıf	Ücreti
Aşçıbaşı	1	Medine	3 altın (senevî)
Câbi	1	Ahıska	10 akçe (senevî)
Câbi	1	İzmir	5 akçe
Câbi	1	Umum Vakıf	10 akçe (yevmî)
Cüzhan	64	Mekke, Medine, Yenişehir, para vakfı	4 altın (senevî) 3 akçe (yevmî)
Etmekçi başı	1	Medine	3 altın (senevî)
Ferraş	1	Kelkit	4 akçe (yevmî)
Hasırhan	1	Mekke	1 altın (senevî)
İmam	1	İzmir	15 akçe (yevmî)
İmam-hatib	1	Kelkit	6 akçe (yevmî)
Kâtip	3	Umum vakıf Para Vakfı İzmir	1 akçe (yevmî) 20 akçe (yevmî) 5 akçe (yevmî)
Kaymakam	1	İzmir	10 akçe (yevmî)
Kayyım	1	Kelkit	2 akçe (yevmî)
Meremmetçi	2	Ahıska	4 akçe (yevmî)
Mutasarrıf	1	Umum Vakıf	-
Müezzin	1	Kelkit	5 akçe (yevmî)
Müezzin-i evvel	1	İzmir	8 akçe (yevmî)
Müezzin-i sâni	1	İzmir	7 akçe (yevmî)
Müteveli	1	Umum vakıflar	40 akçe (yevmî)
		Mekke Ahıska	1 altın (senevî)

Nazır	4	Para Vakfi Koçhisar	5 akçe (yevmî) 5 akçe
Noktacı	2	Mekke, Medine	6 altın (senevî)
Saka	1	Mekke, Medine	3 altın (senevî) 10 altın (senevî)
Sandıkçı	2	Mekke, Medine	6 altın (senevî)
Sermahfil	1	Mekke	6 altın (senevî)
Sıbyan Muallimi	1	Kelkit	6 akçe (yevmî)
Suyolcu başı	1	Ahıska	4 akçe (yevmî)
Vekil	1	Mekke Vakıfları	10 altın (senevî)
Zaviyedâr	2	Medine Para Vakfi	5 altın (senevî) 2 akçe
TOPLAM	100	-	-

Tablo 2’de açıkça görüldüğü üzere, İbrahim Paşa’nın muhtelif yerlerdeki vakıflarında görev yapan toplam personel sayısı 100 kişidir. Bilindiği gibi, Vakıf sektöründe görev yapan personel kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan vakfın idaresinden sorumlu olan nâzır, mütevellî, muhasib ve tahsildâr gibi yönetim görevi yapan personele idarî personel; vakfın amacını gerçekleştirmek üzere vazife alan bir bakıma ihtisas sahibi olan müderris, hatip, imam, kütüphaneci, doktor gibi unvanlara sahip personele ise, hizmet personeli adı verilmekteydi.¹⁵ Hizmet personeli de kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan biri ifâsı, ilmî dirayete bağlı olan ve cihat-ı ilmiye adı verilen cihettir. Müderrislik, hitabet, imamet, kütüphanecilik, mütevellîlik ve vakıf tahsildarlığı (câbilik) bu cihetten olanlardır. Diğeri ise, iş ve sanatla ilgili olup ilim tahsiline ihtiyaç olmayan cihetlerdir. Cihat-ı bedeniye de denilen ikinci tür cihetler arasında kayımlık, türbedarlık ve hizmetçilik gibi meslekler bulunmaktaydı.¹⁶

İbrahim Paşa vakıflarında görev alan 100 kişiden 8’i idarî personel, diğerleri hizmet personeliydi. İdarî personel arasında İzmir vakıflarında görevli

¹⁵ Öztürk 1995, 169.

¹⁶ Akgündüz 1996, 264.

kaymakam, Mekke vakıflarında vekil, Kelkit'te kayyım, Ahıska ve İzmir'de nazır bulunmaktaydı. Hizmet personelinin bir kısmı imam, hatip, cüzhan ve sermahfil gibi ilmiye cihetini, bir kısmı da ferraş, aşçıbaşı, saka ve etmekçi gibi bedeni ciheti oluşturmaktaydı.

Personel yaptığı vazifenin değeri nispetinde ücret almaktaydı. Ücretler personelin bir kısmına senelik (senevî) olarak, bir kısmına da günlük (yevmî) olarak hesaplanarak ödenmekteydi. Örneğin Medine'deki aşçıbaşı senevî 3 altın alırken, İzmir'de imam yevmî 15 akçe almaktaydı.

İbrahim Paşa vakfiyesinin daha iyi anlaşılabilmesi için, vakfa tahsis etmiş olduğu mülkleri, bunların müstemilatı, vâkîf olarak öne sürdüğü şartları aşağıya detaylı olarak çıkarılmıştır.

b- Vakfa Tahsis Edilen Mülkler

Vakfa tahsis edilen mülklerin sınırları ve miktarları şu şekildedir.

1-İstanbul'da Eski Odalar diye bilinen muhitin yakınlarındaki Molla Kestel ve Yakup Ağa Mahallelerinde yeni inşa edilmiş bir Saray

Sarayın sınırını bir tarafında Molla Kestel cami-i şerifi hadikası (bahçe) ve buranın imamına meşrut menzil, onun yanında müezzine meşrut menzil ve yanında Seyyid Cafer hadikası, eski İstanbul Ağası olan Ahmed Ağa menzili bulunmaktadır. Diğer tarafında hususi yol (tarik-i hass) ve Abdullah Çelebi menzili, Kabasakal Mustafa Ağa odaları denilen odalar yer almaktadır. Sarayın öbür tarafında ise Süleyman Efendi kerimesi menzili, İbrahim Paşa'nın sepetçi Mehmed Ağa veresesinden satın alıp kızı Zeyneb Hanıma hibe ve temlik ettiği menzilin hadikası yer almaktadır. Sarayın bir başka yanında ise Molla Kestel vakfına ait peştemalcı odaları ve İbrahim Paşa'nın kendi tasarrufunda olan etmekçi fırını ve umumi yol bulunmaktadır.

Vakfiyeden anlaşıldığına göre bahsedilen saray üç kattan oluşmaktadır.

En üst katında nîm (yarım) sofalı 2 bâb (göz) büyük oda ve 2 sofa ve 2 bâb küçük oda, 1 orta sofa, 2 kenef ve 1 büyük dehliz bulunmaktadır.

Orta katında 2 bâb oda ve 1 sofa yer almaktadır. Alt katında ise iki halvetli 1 hamam ve 1 camekân¹⁷ ve önünde 1 sofa ve 4 oda, 1 kârgir matbah (mutfak), 1 kiler, 2 kenef ve yine fevkâni 1 bâb mabeyn odası ve önünde 1 sofa,

¹⁷ Camekân: Elbise soyunulacak yer.

1 dehliz ve altında 1 sofa, yine aynı yerde tahtani 1 bâb kârgir mahzen ve 3 kıta hadika, 1 köşk ve sol taraftan duvarla sınırlanmış harem kapısı yakınında yer alan fevkâni 2 bâb oda, dehliz ve etrafı duvarla çevrili olup ve haricen üst katta 2 bâb kâşili oda, 1 kütüphane, küçük büyük 13 oda, iki halvetli 1 hamam, 1 camekân, 1 arz odası, 1 mektep odası ve birbirine bitişik 3 kenef, musluklar ve orta katta 5 bâb oda, 1 sofa, 1 kilar, 1 dehliz, 2 kenef bulunmaktadır.

Alt katta ise; 1 bâb oda, 2 kârgir mahzen, 1 büyük ahur yer almaktadır.

Sarayın hariciye bölümü ise 1 büyük divanhane ve iskemle odası, divanhaneyle bitişik küçük ve büyük 10 bâb oda, 1 büyük ahur, 1 kapıcı odası, hariciyede 1 matbah, 4 bâb fevkani aşçılar odası, 1 kısrak ahuru ve mahtab (odunluk), 1 kilar, anbar ve 1 küçük kârgir su haznesi ve yine fevkani 27 adet taife odası, 3 kenef ve altlarında 2 büyük ahur, 1 büyük su haznesi, 4 kenef ve kapı üzerinde yer alan 5 bâb fevkâni oda, 1 tahtani kapıcı odası, yine tahtani 3 sofa ve havuz fiskiyeli 1 büyük köşk ve ona bitişik 1 bâb oda ve hadika ve ortası havuzlu etrafı duvarla çevrili ve 10 masura suyu müştemildir.

2- İzmir'de Cami-i Atik Mahallesinde Yer Alan Han¹⁸

Cami-i Atik Mahallesinde yer alan han, bir taraftan Hasan Ağa mülkü, El-Hac İbrahim mülkü, Aişe Hatun mülkü ve El-Hac Hüseyin mülkü olan Yahudihane ile çevriliydi. Diğer tarafında El-Hac Mustafa mülkü, Ahmed Ağa mülkü veresesi mülkleri, hamam ve hamam çalışanlarının ikameti için yapılmış olan menzil bulunmaktaydı. Hanın diğer bir tarafı da yine aynı hamam ile çevrili idi. Hanın diğer bir ciheti de umumi yol ile sınırlıdır.

Hanın içerisinde fevkani 9 bâb ikişer kat oda, birer kat 28 bâb oda, fevkâni 11 bâb küçük oda, dehliz, tahtani 34 bâb oda ve yol üzerinde 11 bâb dükkân ve kapı arasında 4 bâb dükkân, 1 yaz ahuru, 1 kış ahuru ve ortasında mescid-i şerif ve 1 küçük katırcı odası, 14 kenef ve kaldırım döşeme avlu bulunmaktaydı.

3-İzmir'de Cami-i Atik Mahallesinde Erkek Hamamı¹⁹

Yukarıda bahsedilen hanın hemen yakınında yer aldığı anlaşılan kurşun örtülü kârgir hamam, bir taraftan bu han ile bir taraftan Musa Efendi mülkü ve bir taraftan da Mustafa Efendi mülklerinden bir başkasıyla hususi yol ve umumi yol ile sınırlıydı.

¹⁸ Ersoy 1991, eserde zikredilen hanlar arasında bu han olabilecek yer yoktur. Belki han yıkılmış veya adı değişmiş olabilir.

¹⁹ Ürer 2002, eserde zikredilen hamamların bu vakfa ait olanı belirlenememektedir.

Hamamda 1 kurnalı, 4 halvet ve birer kurnalı 3 sofa ve 1 orta sofa ve birer kurnalı 2 nîm sofa ve 1 kurnalı soğukluk sofa, 1 ustura halveti ve 2 kenef ve birer camekân ve şadırvan bulunmaktaydı.

4- İzmir’de Cami-i Atik Mahallesinde Kadın Hamamı

Aynı mahallede erkek hamamının yakınında bulunan, kadınlara mahsus, kurşun örtülü kârgir hamamda, İkişer kurnalı 2 halvet ve üçer kurnalı 2 sofa ve 1 küçük orta sofa ve dışarıda 2 kurnalı 1 soğukluk sofa, 1 halvet, 1 yatak ve camekân, şadırvan, kenef ve mahtab bulunmaktaydı.

5-Hamam Personelinin İkameti İçin İnşa Edilmiş Olan Menzil

Erkek ve kadınlara mahsus iki ayrı hamamda görev yapan personelin ikameti için inşa edilmiştir. Menzil bir taraftan han ile sınır iken, diğer taraftan Ahmed Ağa vereseşi mülkleri ve bir taraftan mescid-i şerif ve bir taraftan da umumi yol ile sınırdı.

Dört bir etrafı taş duvarla çevrili menzil, fevkani 2 bâb oda, 1 sofa ve tahtani 3 bâb odayı müstemildi.

6-Hamamcı Odası

Hamam personelinin menzili dışında bir de 1 bâb hamamcı odası bulunmaktaydı. Oda bir taraftan adı geçen han, bir taraftan hamamcılarının menzili, bir taraftan kenef ve bir taraftan da umumi yol ile sınırlıydı.

7-İzmir’de Hâce Hasan Mahallesinde Menzil

İzmir’in Hâce Hasan mahallesinde yer alan ve 1685’li yıllarda mahkeme-i şerif binası olarak kullanılan bu menzilin sınırları şu şekildeydi: Bir taraftan eski vezir-i azam kethudası olup Beç Muharebesinde şehiden vefat eden merhum Ahmed Ağa hanı, bir taraftan El-Hac Yusuf mülkü ve iki taraftan umumi yol ile sınırlıydı.

Menzilin üst katında 6 bâb oda, 1 orta sofa, 1 bâb sofa, 1 dehliz, 1 kenef bulunurken; orta katında 8 bâb oda, 1 kenef yer almaktaydı. Menzilin içinde ayrıca tahtani 1 kış ahuru, 1 yaz ahuru, 1 matbah, su yolu ve dahliyesi, fevkani 3 bâb oda, 1 köşk ve tahtani 2 bâb oda, 1 halvetli ve camekânlı hamam, 1 kenef, 1 matbah ve meyveli ve meyvesiz ağaçlardan müteşekkil bahçe bulunmaktaydı. Ayrıca 1 han ve 2 kıta hamam ve hamamcı ailesi için bina olunan menzil ve mahkeme-i şerife cari olan 12 masura suyu vardı.

8-İzmir'de Kassab Hızır Mahallesinde Han

İki kapılı diye bilinen han, bir taraftan sadrazam Ahmed Paşa verese mülkleri ve bir taraftan Küçük Hüseyin Ağa hanının bir bölümü ile hususi yolun bir kısmı ve Ahmed odabaşı mülkünün bir bölümü, bir taraftan **Yevanoğlu** adlı kimsenin mülkünün bir bölümü, **Terciman** adlı zımmi mülkünün bir bölümü ve bir taraftan da umumi yol ile sınırlıdır.

Han içerisinde, tahtani 34 bâb oda, 10 bâb ikişer kat ve 29 bâb birer kat fevkani odalar, 13 adet dükkân ve kapı arasında 4 bâb dükkân ve kenefler, tahtani 18 bâb oda, yaz ahuru, kış ahuru, samanlık ve avlu yer almaktaydı.

9-İzmir Kefeli Mahallesinde Menzil

İzmir'in Kefeli Mahallesinde bulunan ve Tabıoğlu Yahudihanesi demekle bilinen menzil, bir taraftan Eş-şeyh Hafız Efendi mülkünün bir kısmı, Aynî Hatun mülkünün bir bölümü, bir taraftan Mehmed Çelebi mülkünün bir bölümü ve Hahamoğlu adlı Yahudi mülkünün bir bölümü ve bir taraftan da umumi yol ile sınırlıdır.

Menzilin üst katında 5 bâb oda, 2 kenef, 2 kılar, 2 matbah ve orta katında 5 bâb oda ve 1 orta 2 matbah ve 1 kilar ve alt katında 5 bâb oda ve 1 kârgir demir kapılı mahzen ve 4 kenef ve bir avlu bulunmaktadır.

10-İzmir'de Kefeli Mahallesinde Menzil

Vakfiyede net olarak belirtilmemekle birlikte, bir önceki ile birlikte Kefeli mahallesinde yer aldığı düşünülen menzil, bir taraftan Cafer Reis Hanı diye bilinen han ve bir taraftan Hızmalı Han diye bilinen han ve bir taraftan El-hac Hüseyin bin Ali adlı kimsenin Yahudihanesi ve bir taraftan da umumi yol ile sınırlıdır. Handa fevkâni ve tahtani birçok evden (büyüt-u adide) oluşan Yahudihanesi bulunmaktaydı.

11- Yenişehir'de Hatib Mahallesinde Menzil

Yenişehir'de Hatib Mahallesinde yer alan menzilin arsası merhum Muslihiddin Efendi vakfına ait olup mülkiyeti İbrahim Paşa'nındır. Menzilin dört bir tarafı sebilhane ve **birer dükkânı** ve Abdullah Çelebi mülkü ve umumi yol ile sınırlıdır.

Menzilde 1 bâb habbaz (ekmekçi) dükkânı ve 1 bâb attar dükkânı ve 4 bâb fevkani odaları ve aşağısında 1 bâb ahur yer almaktadır.

12- Nakit Para

İbrahim Paşa'nın gayrimenkullerinden başka vakfettiği bir miktar da parası bulunmaktaydı. Vakfiyeden anlaşıldığına göre, İbrahim Paşa bir defasında 2.000 esedi gurus²⁰ ve bir defasında da 78.000 akçe meblağı vakıf için ayırmış ve mütevellisine teslim etmiştir.

c- İbrahim Paşa'nın Vakıfları

Vezir-i Azam İbrahim Paşa, yukarıda izah edilen menkul ve gayrimenkullerini ve bunlardan sağlanan varidatı, tesis etmiş olduğu aşağıdaki vakıfların geliri olarak ayırmıştır. Bu vakıflar şunlardır:

1-Kelkid Kazasında Hınzeverek Köyü Camii Vakfı

Yukarılarda da değinildiği üzere İbrahim Paşa, Erzurum Eyaleti'nin Kelkid Kazasına tabi olan Hınzeverek köyünde dünyaya gelmiştir. Köy daha sonra Bayburt'a bağlanmıştır ve birçok kayıta İbrahim Paşa'dan, "*Bayburtlu İbrahim Paşa*" olarak söz edilmektedir. Vakfiyeden anlaşıldığına göre, Paşa'nın vakıfları arasında doğduğu köyde inşa ettirdiği bir cami, mektep ve suyolları da bulunmaktadır.

Hınzeverek köyündeki caminin üzerinde herhangi bir kitabesi bulunmaması nedeniyle, şimdiye kadar ait olduğu dönem net olarak bilinmemektedir. Ancak bu vakfiye ile caminin İbrahim Paşa tarafından inşa ettirilmiş olduğu ortaya çıkmış oldu.²¹ Paşa, doğduğu köye bina ettirdiği bu caminin ihtiyaçları ve görevlilerinin maaşlarının İzmir'deki vakıf mallarının kira geliri ile sağlanmasını kararlaştırmıştır. Buna göre cami personeli ve vazifeleri şu şekildedir: yevmi 8 akçe vazife ile camiye bir imam ve hatip tayin edilmiştir. Caminin bitişiğine inşa edilmiş olan muallimhanenin sıbyan muallimliği vazifesi de günlük 6 akçe vazife ile caminin imamına verilmiştir. Bundan başka camide günlük 5 akçe vazife ile bir müezzin, 4 akçe vazife ile bir ferraş, 2 akçe vazife ile bir kayyım tayin edilmiştir. Ayrıca caminin aydınlatılmasında kullanılacak olan şem-i revgan için günlük 2 akçe, caminin

²⁰ Esedi kuruş: Osmanlı topraklarında ticarete kullanılan üzerinde arslan resmi bulunan gümüş Hollanda parası olup, arslanlı kuruş ve Hollanda Taleri de denilmekteydi. Vakfiyenin yazıldığı dönemde (1683 lerde) 1 Hollanda Taleri yani 1 Esedi kuruş 120 Osmanlı akçesine tekâbüle etmekteydi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şevket Pamuk 2007, 152.

²¹ Hınzeverek köyü camii, çevresindeki Pulur ve Sinür gibi iki Akkoyunlu merkezinin bulunması hasebiyle, onlarla birlikte anılmış ve bu bağlamda köydeki cami de Akkoyunlu eseri olarak düşünülmüştür.

hasır ihtiyacı için de günlük 1 akçe tahsis edilmiştir. Caminin suyolunun tamiri için de günlük 2 akçe ayrılmıştır.

2-Ahıska Kasabasında Çeşme ve Suyolu Vakfı

İbrahim Paşa'nın vakıflarından biri de Ahıska'da yaptırmış olduğu çeşme ve suyollarıdır. Bunlar vakfiyede belirtildiği şekliyle, Ahıska kalesinde cami-i kebir önünde, aşağı kalede, kale kapısı önündeki meydanda, Çarşıbaşında Süleyman Ağa menzili yakınında, Yunus Kethuda menzili yakınında bulunmakta olup yeni inşa ettirilmiş çeşmelerdir. Çeşmelerin her birine kasabanın kuzeyinde Pozoz Kilisesi diye bilinen kilisenin üst tarafında yer alan dereden 2'şer masura (29 metreküp) su getirilmiştir.

İbrahim Paşa vakfettiği bu çeşmelere 1 suyolcu başı tayin ettirmiştir. Suyollarının imaret ve tamiri için 2 kişi meremmetçi (tamirci) olarak görevlendirilmiş ve bunlara günlük 4 akçe vazife verilmesi kararlaştırılmıştır. Suyollarının tamiri için de günlük 40 akçe tahsis edilmiştir.

Ahıska'daki vakıfların nazırlığına İbrahim Ağa bin El-merhum Pîrî, kayd-ı hayat şartıyla getirilmiştir. İbrahim Ağa'nın, suyollarının inşa ve tamirine bakması ve bu vazifesi karşılığında yevmî 5 akçe ücret alması kararlaştırılmıştır. İbrahim Ağa'nın ölümü sonrasında bu göreve kardeşlerinin getirileceği şart koşulmuş ve onların da 5 akçe ile mutasarrıf olmaları öngörülmüştür. Onlardan sonra da bu göreve kasabadaki kolağaları, kethudalar ve kâtiplerin seçeceği bir kimsenin aynı şartlarla nazır olması kararlaştırılmıştır.

Ahıska vakıfları için kasabadan bu işin üstesinden gelebilecek bir kişinin câbi (vakıf gelirlerini toplayan tahsildar) olarak tayin edilmesi ve bunun her sene başında İstanbul'daki mütevelliden görevi almasına karar verilmiş, vazifesi karşılığı kendisine senede 10 akçe verilmesi ön görülmüştür.

Suyollarının kışın şiddetli kar ve soğuktan harap olması ve tahsis edilen meblağın yeterli gelmemesi halinde, durumun İstanbul'daki asıl mütevelliyeye bildirilmesi ve daha sonra mahalli hâkim tarafından yapılacak keşif akabinde, vakfın icarından buraya istenilen miktarın aktarılması kararlaştırılmıştır.

3-İzmir'de Cami-i Atik Mahallesinde Han Ortasında Bulunan Mescid-i Şerif Vakfı

İbrahim Paşa vakıflarından bir diğeri de, İzmir'de yukarıda bahsedilen hanın ortasında bulunan bir mescid-i şeriftir. Vakfiyeye göre bu mescitte Kur'an-ı Kerim'i tecvîd üzere okumak için bir kimse imam tayin edilecek ve

günde beş vakit namazı mescitte cemaatle eda edecek, mukabilinde bu kişiye yevmî 15 akçe verilecektir.

Mescide bir kişi “*müezzîn-i evvel*” tayin edilecek ve buna da vazifesi karşılığı yevmî 8 akçe verilecek, bir kişi de “*müezzîn-i sani*” tayin edilecek ve ona da 7 akçe ödenecektir.

Mescidin hasır, kandil, mum ve sair ihtiyaçları için de 10 akçe tahsis edilecektir.

Vakfiyede İstanbul’daki asıl mütevellî tarafından İzmir’deki vakıflar için görevlendirdiği kaymakamın, adı geçen mescidin masraflarını kâtip eliyle deftere kaydetmesi ve İstanbul’daki mütevellîye göndermesi ön görülmüştür.

4-Yenişehir Hatip Mahallesinde Menzil Vakfı

İbrahim Paşa’nın vakıfları arasında Yenişehir’de Hatib Mahallesindeki menzili de yer almaktaydı. Sınırları belirli olan menzilde 1 bâb habbaz dükkânı, 1 bâb attar dükkânı ve 4 fevkani oda bulunmaktaydı. Vakfiyede menzilin, içindekilerle beraber İstanbul’daki mütevellî aracılığıyla ecr-i misliyle kiralanması ön görülmüştür.

Buradan elde edilecek olan kira geliri ile Kur’an-ı Kerim’i tertil ve tecvit üzere okuyan 5 kişi, yevmî 3’er akçe vazife ile görevlendirilecek ve bu kişilerden her biri her gün Kur’an’dan bir cüz okuyacaklar ve sevabını Yenişehir’de medfun İbrahim Paşa’nın validesi merhume Selime Han Hatun’un ruhuna hediye edeceklerdir. Arta kalan icar meblağı, asıl mütevellî marifetiyle menzilin imar ve tamirine tahsis edilecektir. Beldenin hâkimi tamir gereken yerlerin keşfini yapacak ve durumu asıl mütevellîye bildirerek, meblağın sarfını sağlayacaktır. Mahmud Efendi’nin vefatı sonrası, yine İstanbul’daki mütevellî tarafından Yenişehir sakinlerinden biri aynı şartlarla kaymakam olacaktır.

5- Para Vakfı

İbrahim Paşa, bir defasında 2.000 esedi guruş, bir defasında da 78.000 akçeyi “para vakfı” şeklinde vakfetmiştir. İslam hukukunda ve Osmanlı uygulamalarında vakıflar çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Para vakıfları, vakfolunacak şeylerin menkul yani taşınır olup olmamasına göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Para gibi menkullerin vakfedilip edilemeyeceği üzerine uzun tartışmalar yapılmış ve bunlara beldelerin örf ve âdetine göre cevaz verilmiştir. Yani, para gibi menkullerin vakfı, bölge halkı

tarafından adet haline getirilmiş ise caizdir denilmiştir.²² Kanuni dönemi şeyhülislamı Ebüssuud Efendi'nin kanaati de, nakit para vakfının örfe caiz olan menkuller arasında değerlendirilmesi yolunda olmuş ve daha sonraki uygulamalarda bu görüş esas alınmıştır.²³

Osmanlı toplumunda para vakıflarından üç şekilde istifade edilmekteydi. Bunlardan biri, kâr-zarar ortaklığına dayalı şirketlerin kurulması (müdirebe) yoluydu, ikincisi, fakirlere ve tahsis edilen kimselere ticaret sermayesi olarak verilmesi yani kredi olarak kullanılmasıydı. Üçüncü yol ise, *muâmele-i şer'îye* denilen usulle istirbah edilerek yani gelir sağlanarak, elde edilen kâr ve gelirin fakirlere dağıtılması yoludur.²⁴

Nakit para vakf eden her vâkıf, vakfiyesinde hemen hemen aynı kelimelerle: "*rehn-i kavî ve kefil-i melî' veya ikisinden biri ile onu onbir buçuk hesabı ile muâmele-i şer'îyye ve murâbaha-i mer'îyye ile bâ yed-i mütevellî beher sene alâ vechi'l-helâl istirbâh ve istiğlâl oluna...*" ifadesini kullanmaktadır.²⁵

Vakfiyeden anlaşıldığına göre İbrahim Paşa da mevcut parasını aynı usulle vakfetmiştir.

Buna göre, mevcut 2.000 esedi kuruş için Has Ahur'da²⁶ başhazinedar olan kişi, mütevellî tayin edilecek ve bahsi geçen meblağı "*rehn-i kavî ve kefil-i melî' yahud ikisinden biri ile iktifa olunup*" istirbah olunduktan sonra, yani mevcut miktar kuvvetli rehin ve sağlam kefil yoluyla istirbah edilip nema sağlanacaktır.

Elde edile nemanın idaresi için günlük 5 akçe vazife ile bir kişi mutasarrıf olacak. Adı geçen ahurda mihter olan kişi câbi olacak ve yevmî 3 akçe vazife alacaktır. Bu nemadan tevliyet ve câbîlik ücreti ödendikten sonra kalan kısım ahurda görev yapan hizmetçilerin yiyecek giderine harcanacaktır.

Mir-i ahur-u evvel olan ağa ve ahurda halife olan kişi nazır olup, mütevellinin muhasebesini her sene toplayarak asıl mütevellîye gönderecek ve şart koşulduğu üzere işlerin yürütmesi sağlanacaktır.

²² Kazıcı 2003, 131.

²³ Akgündüz 1996, 218-222; Öztürk 1995, 138.

²⁴ Akgündüz 1996, 223.

²⁵ Dadaş vd. 2000, 61.

²⁶ Padişahın hayvanlarına mahsus ahır.

Arta kalan 78.000 akçe de Edirne’de eski saray ve onun mevkufuna mütevellî olanlar tarafından idare edilecek ve bu miktar da “*rehn-i kavi ve kefi-il melî yahut ikisinden biri ile*” ona onbir yani %10 hisse ile istirbah ve istiğlal edilerek nemalandırılacaktır.

Elde edilen nemayla, Edirne’de Süleymaniye küçük bazarı yakınında bulunan Eş-Şeyh Abdülbaki Efendi’nin zaviyesinde sakin, talebe-i ulûmdan 5 nefer kimse, ikinci namazı sonrasında zaviyedârı huzurunda tecvit ve tertil ile her biri bir cüz-i şerif okuyacak, sevabını bundan önce Paşa’nın vekil-i harcı olan Dilaver Ağa’nın ruhuna hibe edecektir. Bu kişilere karşılığında yevmî 2’şer akçe verilecektir. Tilavet cumartesi günü (yevm-i sebt) başlayıp, Perşembe günü ikinci namazı sonrası zaviyedâr huzurunda hatim tamam olduğunda, duasını zaviyedâr yapacak ve sevabını başta merhum Dilaver Ağa’nın olmak üzere, vâkıfın geçmişlerinin ve bütün Müslümanların ruhuna hediye edecektir. Şeyhe günlük 2 akçe vazife verilecek, vakıfta 1 kişi de kâtip olarak görevlendirilecek ve vazifesi karşılığında kendisine günlük 1 akçe ödenecektir.

Bütün bu vazifelere yapılan harcamalardan sonra, arta kalan miktar zaviyede kalan fakirlerin yiyecek giderine tahsis edilmiştir. Edirne’de bostancı başı olanların, bu vakfa hasbi nazır olacakları öngörülmüştür.

6- Koçhisar Kazasına bağlı Kilise adlı Köyde Hamam Vakfı

İbrahim Paşa vakıflarından biri de, Anadolu Vilayetinde Koçhisar (İlgaz) kazasına bağlı Kilise (Kise, Kese) adlı köyde bulunan üç kurnalı, 1 halvet ve orta sofa ve camekândan müteşekkil bir hamamdır.

Vakfiyeye göre köyde bulunan hamam, kira yoluyla işletilecek ve elde edilecek olan gelir ile aynı köyde “Gülabderli” adlı mahallede, Allah rızası için yaptırmış olduğu çeşme, aşağı mahallede bina ve vakfettiği çeşmelerin suyollarının tamiri gerçekleştirilecektir.

Mahmud Ağa adlı şahıs hayatta olduğu müddetçe, günlük 5 akçe vazife ile bu işe nazır olup, adı geçen hamam ve çeşmelerin ve suyollarının tamir ve onarımına nezaret edecektir. Mahmud Ağa’dan sonra bu göreve kardeşi geçecek ve ondan sonra ise evlatları nazır olacaklar ve şayet soy kesilirse, hakim-i belde aracılığıyla uygun bir kimse nazır tayin edilecektir.

d- Vâkıfın Şartları ve Gelirlerin Sarf Edileceği Yerler

İbrahim Paşa, yukarıda tafsilatlı olarak saydığı mülklerini “vakf-ı sahih” olarak vakf ve habs ettikten ve sarayında vakfiyeyi yeniden dinledikten sonra tesis ettiği vakıf için şu şartları ortaya koymuştur:

1-Hayatta olduğu sürece vakfin mutasarrıflık vazifesi kendi uhdesinde olacaktır.

2-Ölümü akabinde ise “evladım ve evlad-ı evladım ve evlad-ı evlad-ı evladımın zükür ve inası alesseviyei batnen ba`de batnin karnen ba`de aslıh” bu görev büyükten küçüğe, erkek ya da kız çocuklarına geçecektir.²⁷ İbrahim Paşa bu ifadelerle, mutasarrıflık vazifesinin ileride doğacak evlatlarını da kapsamasını sağlamıştır.

3-Mutasarrıflık vazifesi için meşrutunleh²⁸ olanlardan herhangi biri vefat ederse, onun hissesi evladı varsa evladına, yoksa hayatta olan meşrutunlehlere geçecektir.

4-Menziller tamire ihtiyaç duyduğunda, mutasarrıflık görevi kimin uhdesinde ise o kişinin parasıyla tamir ve onarılacaktır.

5-Menziller “*ecr-i misli*”²⁹ ile yani rayiç kira bedeli ile kiraya verilecektir. Buradan elde edilen kira bedeli, Medine-i Münevvere de hayır duasında bulunan fakirlere gönderilecektir.

6-Hayatta olduğu müddetçe menzilin tevliyet görevi, İbrahim Paşa üzerinde olacak ve ölümü akabinde bu görev “evladının ekber ve erşedine” meşruta olacak, yani çocuklarından en büyüğü ve en reşidine verilecek. Ondan sonra da “evlad-ı evlad-ı evlad-ı evladlarının ekber ve erşedine” geçecektir.

7-İzmir’deki tüm vakıfların idaresini yürütmesi için, İzmir sakinlerinden diyanet ve istikamet sahibi bir kişi, İstanbul’daki mütevellî tarafından mütevellî kaymakamı olarak tayin edilecektir. Bu kişi, İzmir’deki mülklerin icar gelirinden toplanan meblağdan, mescitteki personelin ücretlerini verip, sair giderleri karşıladıktan sonra kalan meblağı İstanbul’daki mütevellîye gönderecektir.

-Harameyn-i Şerifeyne gönderilecek surre emini ve mürtezikanın vazifeleri İstanbul’daki asıl mütevellî tarafından yollanacaktır.

²⁷ Bu ifadeler ile vakfin yönetiminin nesebine bırakılmasına istemiş ve idare açısından “zürri vakıf” grubuna dahil etmiştir. İslam hukukunda ve Osmanlı tatbikatında zürri vakıflar ve bunların idaresi ilgili bkz. Akgündüz 1996, 274-276.

²⁸ Meşrutunleh: Vakıf sahibi tarafından vakfin menfaatleri kendisine tahsis edilen gaye veya lehine vakıf yapılan amaç

²⁹ Ecr-i misl: Kira bedeli tespit olunamayan akitlerde belli esaslara göre tespit ve takdir edilen rayiç, emsal değer kira bedelidir. Ayrıntılı bilgi için kz. Akgündüz 1996, 391.

-İzmir'deki kaymakam, asıl mütevellî ile her yıl muhasebe görecek, kaymakama vazifesi karşılığı yevmî 10 akçe verilecektir.

-İzmir'deki vakıflar için bir kâtip tayin edilecek ve bu kişi vakfın gelir ve giderlerini tahrir edecek ve bu görevi karşılığı günlük 5 akçe vazife alacaktır.

-İzmir vakıfları için bir de câbi tayin edilecek ve vakfın icarlarını her ay toplayıp tahsil ederek, İzmir'deki mütevellî kaymakamına teslim edecektir. Vazifesi karşılığı câbiye yevmî 5 akçe vazife ödenecektir.

-Kaymakam, kâtip ve câbinin tayin ve azilleri İstanbul'daki asıl mütevellî elinde olacak. Bu görevliler hayat boyu vazifelerinde kalabilecekler ve ölümleri akabinde yerlerine İzmir sakinlerinden biri tayin edilecektir.

8-İzmir'de bulunan mahkeme binası, iki han ve hamam, hamamcının oturacağı ev, bahsi geçen Yahudihaneleri,³⁰ vakfın mütevellisi vasıtasıyla her yıl "*icare-i müeccele*"³¹ usulüyle kiraya verilecektir. Toplanan kira gelirinden şu harcamalar yapılacaktır:

a- Bu kira gelirininin 300 sikkesi her yıl hassa surre emini³² aracılığıyla Mekke'ye gönderilecektir.

Meblağ Mekke'de Davudiye adlı mevkide oturan ve İbrahim Paşa'nın vekil tayin etmiş olduğu Abdullah Kethuda imam diye tanınan Eş-Şeyh İsmail Efendi'ye teslim edilecek.

İsmail Efendi bu parayla 30 kişi görevlendirecek ve bunların her gün Kur'an-ı Kerim'den bir cüz okuması temin edilecek. Görevliler arasından biri, şer'î hakimın izniyle sermahfil tayin edilecek. Bunlardan her biri kendi hissesine düşen cüzleri okuyup, Kur'an-ı Kerim hatmedildikten sonra, sermahfil tarafından hatim duası yapılacaktır. Okunan Kur'an-ı Kerim'den hasıl olan

³⁰ Yahudihane: Museviler'in toplu olarak oturdukları sosyal mesken.

³¹ İcare-i müeccele: Osmanlı hukukunda vakıf malları başlangıçta "*icare-i vahide*" usulü ile işletiliyordu. Bu usulde, mülk sahipleri, sahibi olduğu arsalar üzerine ev, dükkân, iş hanı gibi gelir getirici binalar yapıyorlar, bu binaların kiralatma tesis ettikleri bir hayra tahsis ediyorlardı. Daha sonra çeşitli nedenlerle uygulamada yeni bir usule geçilmiştir. Buna göre icare-i muaccele usulüyle, vakıf taşınmazı kıymetine yakın peşin bir parayla kiralanmaktaydı. İcare-i müeccele ise, veresiye kira bedeli denmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztürk 1995, 252; Akgündüz 1996, 447-452.

³² Osmanlı padişahlarının, her yıl hac mevsiminde Haremeyn-i Şerîfeyn ahâlisine, zâhidlere, mukaddes yerlerin ve hac yollarının emniyetini sağlayan Mekke şeriflerine ve Hicaz bölgesinde yaşayanlara gönderdikleri para ve değerli eşyaya surre; bunları götüren topluluğa da "*surre alayı*" denirdi. Surre kelimesinin aslı "*sura*" olup, kese demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ateş 1981, 116.

sewab, başta vâkıf (İbrahim Paşa) olmak üzere, onun evladlarına, aba ve ecdadına ve kadın-erkek tüm Müslümanların ruhlarına hediye edilecektir. Sermahfile, Kur'an okuması karşılığı olarak 4 altın, sermahfillik görevi içinde 2 altın olmak üzere senede toplam 6 altın verilecek.

b- Mevcut 30 kişiden birisi noktacı (devamı kontrol eden görevli) tayin edilecek ve şayet cüz okumakla görevli olanlardan biri gevşeklik gösterip, cüz okumaya gelmezse, ona tembihte bulunacak. İstenilen sonuç alınmadığında beldenin hâkimine başvurarak bu görevin bir başkasına devredilmesini sağlayacak. Noktacıya vazifesi karşılığı 3 altın, Kur'an okuması karşılığı da 3 altın olmak üzere senede 6 altın verilecektir.

c- Mevcut 30 kişiden biri de sandıkçı olarak tayin edilecek. Sandıkçı, Kur'an tilaveti öncesinde cüz-i şerifleri açmak ve tilavet sonrası bunları toplayarak yerine koymakla görevli olacaktır. Vazifesi karşılığı sandıkçıya 2 altın, Kur'an okuması karşılığı 4 altın ve toplamda senede 6 altın ödenecektir.

d- Geri kalan 27 kişiden her birine tilavetleri karşılığı 4'er altın verilecektir.

e- Eş-Şeyh İsmail Efendi, buradaki görevlilerin her birini isim isim deftere yazarak mütevelliyeye göndermekle vazifeli olacak. Mütevelliyeye gelen isimler, Haremeyn-i Şerifeyn defterine kaydolunacak ve İsmail Efendi'ye vazifesi karşılığı senelik 10 altın ödenecektir.

f- Görevli 30 kişiden herhangi birinin ölümü ardından yerine varsa çocuklarından biri geçecek. Şayet çocuğu bulunmuyorsa, belde hâkimi tarafından bu işin üstesinden gelebilecek biri tespit edilerek mütevelliyeye gönderilecek, müteveli de uygun görürse berat-ı şerif verilerek vazifeye başlaması sağlanacaktır.

9- İbrahim Paşa vakfının hizmet verdiği kurumlardan biri de Mekke'de bulunan Mevlevi Tekkesidir. Buna göre, tekkedeki zaviyedâra senelik 5 altın, aşçıbaşına 3 altın, etmekçibaşına 3 altın ve sakaya da 3 altın ödenecektir.

10- Mekke'de Davudiye adlı mahalde tayin olunan sakalara Şeyh Alaaddin nazır olacak ve karşılığında senede 1 altın alacaktır. Buradaki sakalardan her birine senelik 10'ar altın verilecek, hasırlarına da senelik 1 altın verilecektir.

11- Böylece toplamda bütün görevlilere senelik 152 altın verilmiş olacaktır. Arta kalan 138 altın ise Şeyh İsmail Efendi tarafından Mekke'de ihtiyaç sahibi olanlardan her birine 3'er altın şeklinde taksim edilecek ve kime

verilmişse onların isimleri ve künyeleri kaydedilerek mütevelliyeye gönderilecektir. Bu isimler daha sonra Anadolu Muhasebesi defterine kaydedilecektir.

12- Vakfın kira gelirinden 200 sikke de Surre Emini vasıtasıyla Medine-i Münevvere'ye gönderilerek, burada İbrahim Paşa'nın sadakalarını dağıtmakla görevli olup vekil tayin edilen kişiye teslim edilecek. Vekil tarafından Ravza-ı Mutahhara'da³³ her gün bir cüz okumakla görevli 30 kişi tayin edilecek ve bunlar arasından biri de sermahfil tayin edilecektir. Hatim edildiğinde, duası sermahfil tarafından yapılacak ve sevabı vâkıfa, atalarının ervahına ve tüm Müslümanların ruhuna hibe edilecek. Vekil olan kişi, sermahfile 2'si sermahfillik vazifesi dolayısıyla, 4'ü Kur'an tilaveti karşılığı olmak üzere toplam 6 altın verecek. Bu kişilerden biri de noktacı tayin edilecek ve ona da senede 6 altın verilecek, sandıkçıya da yine senede 6 altın ödenecek. 27 kişiden her birine de okudukları Kur'an karşılığında 4'er altın ödenecektir.

Vekil olan kişi kendisine gönderilen 200 sikkeden görevlilere belirtildiği şekilde dağıtım yaptıktan sonra, kalan meblağı Medine yakınlarındaki hak sahiplerinden her birine senelik 2'şer sikke verecek. Taksim edilen kişilerin isim ve künyeleri yazılarak mütevelliyeye gönderilecek, onlar da Haremeyn defterine kaydedilecektir.

13- Cüz okuyan ve dua edenlerden (eczaha ve duagu) biri ölürse, beldenin hakimi o kişilerin evlatları varsa onlara bu görevi tevdi edecek. Şayet evlatları yoksa o işe müstehak olan birini tespit ederek, mütevelliyeye gönderecek ve adına berât-ı âlişân düzenlenerek vazifeye başlatılacaktır. Vekil olan şahsa bütün bu vazifeleri karşılığı senede 10 altın ödenecektir.

14- İbrahim Paşa'nın tüm vakıflarının yönetimi şu kadrodan oluşmaktaydı:

a- Müteveli: Daha önce İbrahim Paşa'nın hazinedarlığını yürüten İbrahim Ağa ibn Osman, hayat boyu müteveli olarak tayin edilmiştir. Tüm vakıfların nizam ve intizamına dikkat etmesi ve ihtimam göstermesi istenmiştir. Karşılığında günlük 40 akçe vazife verilmesi uygun bulunmuştur. İbrahim Ağa'ya, İzmir, Yenişehir ve Ahıska'daki vakıflarda görev alan personelin azl ve tayin yetkisi verilmiştir.

³³ Ravza-ı Mutahhara: Medine'de Hz. Peygamberin kabri ile hayatta iken hutbe okuduğu minberin arasına denilir.

b- Kâtip: İsmi tespit edilemeyen bir kişi de umum vakıfların kâtipliği görevine getirilmiş ve yevmî 20 akçenin kendisine ödenmesi kararlaştırılmıştır. Kâtip, vakıf mütevellisi marifetiyle, vakıfların gelir ve masrafını deftere kaydetmekle görevlendirilmiştir.

15- Bunlardan başka, vakfiyede yer alan diğer şartlar şunlardır:

a- Umum vakıflarda görev alan idarî ve hizmetli personelin isimleri Anadolu Muhasebesi defterine kaydolunacak.

b- Bu görevlerden herhangi birinin mahlûl olması halinde, durum mütevelliyeye bildirilecek ve Anadolu Muhasebesinden tezkere ve berât verilecektir.

c- Harameyn fukarasına tayin edilen surre defteri de Anadolu Muhasebesi defterine kaydolunacak ve yine mahlûl durumu ortaya çıkarsa, vakıf mütevellisine arz edilerek tezkere ve berât verilecektir.

d- Mütevellinin muhasebesi kâtip ve vakıf defteri ile Anadolu Muhasebecisi huzurunda görülüp, vakfın nazırı olan kişiye verilecektir.

e- Kayıtların ve şartların değiştirilmesi (tebdil-i şurût ve tağyir-i kuyûd) taklil veya teksiri yani artırılması ya da eksiltilmesi hakkı, hayatta olduğu sürece kızı Zeynep Hanımın elinde olacak ve ölümü sonrasında ise vakfın tevliyeti evladının ekber ve erşedine meşruta olacaktır.

f- Mütevelliyeye yevmî 40 akçe verilecektir.

g- Evlatlarından biri câbi olacak ve 10 akçe vazife alacaktır.

h- Vakfın hasıl olan nema ve icar-kiralarından, surreler ve vakıf personelinin vazifeleri verildikten sonra, fazla ne kadar olursa onu vakıf mütevellisi toplayacak ve adı geçen evkâfın tamir ve onarımını gerçekleştirecektir.

ı- Bundan sonra da kalan meblağ olursa, kız-erkek çocuklarının arasında seviyesine göre taksim olunacaktır.

i- Eğer tamir ve onarım gerekmez ise, **arta kalan miktar** mutlaka çocukları arasında taksim edilecek sonra onların evlat ve evlatları ve *evlad-ı evladları arasında alesseviye* taksim edecekler.

j- Şayet evladı münkariz olursa, şart edildiği doğrultuda evlatları arasında belirlenen şartlar doğrultusunda icra olunacaktır.

k- Sadaret-i uzma makamında bulunanlar, vakfa hasbî nazır olacak ve vakfin kayıt ve şartlarının icrasına özen göstereceklerdir.

n- Zikrolunan nema ve galle,³⁴ mutlaka fakir Müslümanlara sarf olunacaktır.

III. Sonuç-Değerlendirme

Vakıflar, Türk-İslam kültür ve medeniyetinin en temel öğelerinden biridir. Anadolu'da Osmanlı öncesi, Selçuklular ve Beylikler devrinde de vakıf müessesesi toplumsal hayatta aktif rol oynamıştır. Osmanlı ile beraber kurum daha da gelişmiş ve sosyal alandaki pek çok hizmet bu sektör aracılığıyla icra edilmiştir. Yollar, köprüler, çeşmeler, hanlar, hamamlar ve eğitim kurumlarından olan medreseler, vakıflar aracılığıyla varlığını sürdürmüştür. Devletin pek çok kademesinde hizmet ederek sadarete kadar yükselen İbrahim Paşa, hayatı boyunca elde ettiği mülklerinin bir kısmını, incelemeye çalıştığımız bu vakfa bağışlayarak, ülkenin imarına katkı sağlamış ve halkın bir takım sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda gayret sarf etmiştir.

İbrahim Paşa, bu denli sosyal hizmetler yapmış olmasına rağmen, dönemin Osmanlı müellifleri tarafından zorbacı, aşırı hırslı gibi sıfatlarla anılmıştır. Müellifler, İbrahim Paşa'yı, Merzifonlu ile olan iktidar mücadelesinin gölgesinde değerlendirmekten kendilerini alıkoyamamışlardır. Hâlbuki araştırmamız sonucunda görülmüştür ki, İbrahim Paşa yüzlerce kişiye iş sahası temin edecek kadar cömert ve doğduğu köye büyük bir cami yapacak kadar vefalı ve hayırsever bir devlet adamıdır.

İbrahim Paşa, diğer birçok devlet adamı gibi, her yönüyle bilinen bir kişi değildir. Yapılacak detaylı bir çalışmayla, askeri ve idarî yönleri ele alınmalı ve sadrazamlık dönemi arşiv belgeleri ve çağdaş kaynaklarla aydınlatılmalıdır.

³⁴ Mahsul ve faide (gelir). Vakıf ıstılahında, menkul ve akar türünden olan vakıfların vâridatı (geliri) anlamına gelmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

a. Arşiv Vesikası

Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), Vakfiyeler Arşivi, Erzurum Atik Muhasebe Defteri, nr.164

b. Basılı Eserler

- Akgündüz 1996 Ahmet Akgündüz; *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, İstanbul.
- Ateş 1981 İbrahim Ateş; "Osmanlılar Zamanında Mekke ve Medine'ye Gönderilen Para ve Hediyeler", *Vakıflar Dergisi* XIII, Ankara, 113-170.
- Barkan 1942, Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi* II, Ankara, 279-303.
- Berki 1958 Ali Himmet Berki, "İslamda Vakıf", *Vakıflar Dergisi* IV, Ankara, 19-37.
- Berki 1965 Ali Himmet Berki, "Vakıfların Tarihi, Mahiyeti, İnkişâf ve Tekâmülü Cemiyet ve Fertlere Sağladığı Faideler", *Vakıflar Dergisi* VI. İstanbul, 9-13.
- Dadaş vd. 2000 Cevdet Dadaş, Atilla Batur, İsmail Yücedağ, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Kütahya Vakıfları*, II/1, Kütahya Belediyesi Yayınları, Kütahya 2000,
- Defterdar Sarı Mehmed Paşa; *Zübde-i Vekayiât*, (neşr. Abdulkadir Özcan), Ankara 1995.
- Ersoy, B. 1991 *İzmir Hanları*, Ankara; AKM Yay. S.49
- Kayaoğlu 1976 İsmet Kayaoğlu, "Vakfın Menşei Hakkında Görüşler" *Vakıflar Dergisi* XI, Ankara,
- Kazıcı 2003 Ziya Kazıcı; *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, İstanbul.

- Köprülü 2005 M. Fuad Köprülü, *İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*, Ankara.
- Kunter 1938 Halim Baki Kunter, "Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd", *Vakıflar Dergisi* 1, Ankara, 103-129.
- Mehmed Raşid, *Tarih-i Râşid*, I, İstanbul 1282
- Osmanzâde Taib Ahmed, *Hadikatü'l Vüzerâ*, Freiburg 1969
- Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf Fî Ahkâm-il Evkaf*, Ankara 1977
- Özcan 2000 Abdulkadir Özcan, "İbrahim Paşa, Kara", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXI, İstanbul, 329-330.
- Öztürk 1983 Nazif Öztürk, *Menşei 've Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Öztürk 1995 Nazif Öztürk, *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Pamuk 2007 Şevket Pamuk, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul.
- Parmaksızoğlu 1968 İsmet Parmaksızoğlu, "İbrahim Paşa, Kara", *İslam Ansiklopedisi*, V/II, İstanbul, 906-908.
- Selçuk 1965 Füzûzan Selçuk, "Vakıflar (Başlangıcından 18. yüzyılın sonuna kadar)", *Vakıflar Dergisi* VII, İstanbul, 21-29.
- Silahdâr Fındıklı Mehmed Ağa, *Silahdâr Tarihi*, II, İstanbul 1928
- Şemsettin Sami, *Kamus'ül Alam*, I, İstanbul 1306.
- Uzunçarşılı 1998 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara.
- Ürer, H. 2002 *İzmir Hamamları*, Ankara; Kültür Bakanlığı Yayınları
- Yediyıldız 1986 Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf", *İslam Ansiklopedisi*, XIII, İstanbul, 153-172.
- Yediyıldız 2003 Bahaeddin Yediyıldız, XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi, T.T.K.Yayınları, Ankara.

Ekler:

VEZİR-İ ESBAK İBRAHİM PAŞA VAKFIYESİDİR

Vakf-ı sadr-ı esbak an vakfiye-i Kara İbrahim Paşa vakfiyeha-yı amire

Mâ eşmele aleyhi hâzâ'l-kitâb min asli'l-vehbi ve şerâyiti'l-muharrere ve kuyûhu ve zavabituhu'l-mukarrere sahhe külluhu ledeyye ve insahha cemi'uhu aleyye ve alâ hakemtu fihi bisihhatihi ve lüzûmihi fi-husûsihi ve umûmihi âlimen cevâmî'i-l hilâfî'l-cârî ale'l-e'immeti'l-eslâfî'l-esdâfi ve emme'l abdu'l-fakîru ileyhicelle şânühü 'amma senâ'uhu Abdullah bin Mustafa el-me'mûr nefsü'l-evkâf gufire lehuma.

Hamd-ı cemîl- mevfûr ve senâ-i cezîl nâ mahsur ol vâkıf-ı mâ fi'l-bâl olan rabb-i ğafûr ve mâlik-i cemî'ül- mülk olan melik-i şekür celle celâl-ü zâtîhi hazretlerine lâyıkdır ki nüsha-i insanı ahsen-i takvîmde suretker ve akl ve dâniş ile zîbera ve zîverâver eyleyüb ayîne-i kalbîyelerine mecâl-i cemâli ve süduh-ı safvet ayinelerin metârih-i aşka şümûs-ı kemâli olmak için asl-ı fitratların kabiliyet ve isti'dâd ile envâ'-ı füyûzâta karîn ve nihâd-ı hilkatlerin esnâf-ı kemâlât ile teşerrûf isti'dâdi rehın edüb kimini tahsîl-i kemâlât- ünsiyye ve tekmîl-i mekân-ı kudsiyye eylemek üzere *izâ râeyte talibâ fekkilehu hademâ-ı saadet* sayesinde fukaraya ahir maaşlarında imdâd için teşrîf ve es'ad ve kimini mahz-ı zât-âlişânına tâlib ve aşkbâz ve vâdi-i âtufette süvâr-ı semend terk ve tâz edüb fi'l-hakîka mevalih-i amâldan bir dakika mühmel ve fezâil-i nevâfilden bir şeyi metrûk ve mu'attal olmayub kâide-i ihlâsı halelpezîr ve râbıta-ı ihtisâsı şikeste zamîr kalmayub tâk-ı zîr-i cedîd pehn-i saray-ı alem-i dünyada *lâ yüzhuru zerren ve lâ yuzırru şedden* manâyı nevîsinde ve hacle-i güzîn-i arûs *inne hayrun mâ melekethu ve mâ kaddemethu* mefhûmu yüzünde zîb-i nehvn ve zîbinde ve kimini cezbe-i hidâyet ezliyesi vücudların bilkülliye münterig ve hicâb-ı halk-ı ayînelerine bilcümle mürtefi' ve ihfâ-ı amâl ve setr-i ahvâl tedârikine kadir mübellike anlardan tâat ve ibâdât ve hasenât ve müberrât dahi sâdır kalub sukûk-ı sülüklerin *innâ ehlasnahüm bi hâlisetün* ünvanıyla ma'nûn serâp-ı tariklerin *yuridune vechehü* delili ile müdellil ve müberhin eyledi ve hüsn-ü nizâm ve intizâm üzere bu basite-i gabrâ-yı zullâm leyl-i ademden sabâh-ı rûzberûzda izhâr ve ibdâ ve nev'-i beşeri halk ve terkîm ve esmâ-i semiyyeyi anlara ta'lîm ve tefhîm ile a'lâ ve tefehhüm ve kalıb-ı ben-i ademi dirâz *innâ cealnâke hâlifeten fi'l-ard* ile mutarrız ve hil'at-ı vücud-ı saadeti nemûdların ve *en teaddu ni'metu'l-lahi lâ tahsuha* mazmûn-ı hikmet-i meşhûnu ile müşerriz ve ve ol saha-yı azizü'l-musahada envâ'-ı iclâl ve ikrâm ve esnâf-ı irâz bî encâm ile maslahat-ı hilâfeti anlara ta'yîn eyledi *sübhanellezi halekannâse etvâre ev ceâle'l- külli minhüm alâ tarikatin medde daren ve fi tarikatihi minâren* ravderudnahi ma'rûdei ve't-tahiyâtü gayr-i mahdûd sürûr-ı enbiyâ ve salâr-ı kabile-i esfiyâ-ı kerîmü's-seccaya cemîlü'ş-şeym beni'l-berâya şefi'ü'l-ümem ilm-u efrâz arıza-i tevcîd veş'alehu enrâ ve hüccetü tefrîz hâdi-yi râh hatta ve mürşid-i necâh-ı mutlak en kehr-i tâc-ı ferestînadgâh tâcda güher-i azâdgân beni perkemâl-i resûl-i azimü'n-nazır sezâvar-ı ikrâm ve tevkîr neverde bezm-i risâlet meş'al-i amuz-ı tarîk avn-ı hidâyet ebru-yi herd ve serâhâce Muhammedü'l-

Mustafa Hazretlerinin ravza-ı mutahhara ve türbe-i celîle-i muattaralarına işâr ve nişâr olunur ki bî ser ve semân-ı cevinde mülâz-ı kemâl ve arzu keşfü'n-necayi hanehâyi emn ve sâl olan ehl-i hayrât ve müberrâtın hadâik-i amâlî anın rüşhât-ı zelâl isâli ile sîrâb ve hastekâr devr-i firâk olan zümre-i uşşak-ı dil-i ihtirâk envek-i düzine-i pernesimât tabbahasından sâfamendden ve şifâyâb olurlar ve kâffe-i âl-izâm ve ashâb-ı kirâmılarına ki molla bes sıfatta vücudları menlah ve münhali' ve mâsivattan rense-i ümîdleri bilcümle keste ve münkati'dir. Her biri vâsıl ve muvassıl ve kâmil mükemmellerdir ridvânü'l-lahi teâla aleyhim ve *ala men üftefâ esârehüm mine 's-sülehâi ila yevmi 'l-haşr* vellezine pes bî'l-ünseyñ eyvân-ı irfân olan dâna-yı habîr-i mekhetün dâna pûşide ve nihân değıldir ki her âkıl-ı lîb ve kâil-i edibe lâzım ve levâzib ve mühim ve vâcib dir ki şem' gibi envâr akli başına cem' edüb fikr-i sedfd ve re'y-i şedfd ile tedbîr ve tefekkür eyleyüb bu zulmet-i abâd-ı dünyada kandan gelmiştir ve kanda gitse gerektir ve bu menzilin halindenecessür ve tedârik eyleyüb nitekim emîrü'l-mü'minin Sultânü'l-arifeyn Hurşid-i asımân hidâyet-i cemşid eyvân-ı hilâfet-i şîr-i hüda ve şimşir-i hüda esrallahu'l-galibu Ali ibn Ebî Talib radiyallahuanh hazretleri bu manâ-yı ranâya işaret buyurub *Rahimellahu ümerâ-i ahz li nefsihi ve esteidlerimehu ve ilmu min eyn ve fi eyn ve ile eyn* deyü buyurmuşlardır. İle evvelihi bu gülşen-i rüşen per abr içre abher ter gibi ali nazar eyleyüb arsa-yı fesîhü'l-ecl cülühker âlimde olan heyâkil-i ayân günâgün ve muhât-ı muhite-i imkân olan mahiyât-ı hurşid-i semât bedi'atü'ş-şezende lâytic olan edile-i sâni'i mecîd ve ayân-ı beyyinât-ı tevhdîi teemmül eyleyüb bu san'-ı acîb ve nakş-i dil firîbin bir kadir-i muhtar ve hâlik-i perverdigâra sâni'-i âlim-i berezgüvârı var idüğüne derun-ı dilden tasdfk ve ikrâr ile ba'de zâlik-i ma'lûm ola ki ol hazret-i bârf-yi teâla maşrik-i evvelden mağrib-i ebede varıncaya hürm-ü hürm vücuda cülühker ve harîm-i kerîm-i şuhûdda sâyekester olacak hakâyık-ı mümkinât ve mahiyât-ı kâinatın sur-u aliye-i dilpezîrin levh-i ezeline ibdâ' ve tasvîr eyleyüb kim levh-i ilminde mestûr olan eşyayı nâmahsûr nihân hane-i gün-ü gaybîden münassai ve cevr-i aynîye götürüb ayân-ı sâbitenin her biri kehlü'l-ceva her vücud-ı kâmil ile kariyyü'l-ayn ve âlim-u cân cihân-ı zîb ve zeyn olalar muhavvel zevi'l-ukûla hafi değıldir ki *izâ külli şeyin haleknâhu bi yekduru* mazmûn-u saâdet perveri üzere bu menzil-i âb ve gölden su gibi geçmişinde bir hadd-i tasyîn ve bu mergzâr bî hâsıdan merg asa konub o çimende bir ümid tebeyyün buyurub *izâcâe ehlihîm lâ yeste'heruna sa'atün velâ yestakdimune* mucib-i şerîfi üzere kanûn- hümayûn-ü ilahide hiçbir kişi için sultan ve vezir ve beze ve esir ganî ve fakîr civân ve pîr ol hadd-i mahdûd ve ümid-i me'hûddan tecâvûze asla cevâz ve tedbîr yokdur imdi her âkıl ve habîr ve dâna-yı basîr buradan iz'ân-ı tam ile iz'ân ve itkân eylenür ki halâ menzilizimiz olan dâr-ı dünya medâr-ı bekâ olmayub naîmine zevâl mukîmine irtihâl varîdine hudûd ve nâziline ubûr-ı muarrirdir bu hâne-i virânın umrânı harâb bünyânı beyâb kıbâbı cenâb gibi tarafetü'l-ayn içre beyâb olub lem'an vücud bî tâbü'l-lahme-i serâb ve nakş-ı âb gibi hemân bir hayyâl-ı hâbdır yess-i ebsâr-ı selîme ve tabba'-ı mustakîme ashâbına mehdîr ki halâ zimâm-ı ihtiyâr elde iki berrak sipehr-i himmete süvâr olub muâdd-i ulvî ve bahşet-i ala semtine pervâz edüb bu mezra'-ı fâhire ve muhasara-i zâhireden ana münâsib zâd-ı hayrât ve hasenât ve tâ'at ve ibâdâtta hasbe'l-makrûr ve kadru'l-meysûr sa'i ve idhâr etmek gerektir kim anda tedârik-i esbâb ve himmât ve tehiyyetün levâzım ve mülemânı mümkün olmayub *külli emrin bimâ kesebet* rehni mucîbince bir ferdin müddet ve fâide ve bir kimseden bir kese

menfaat ve âide olmayub her kişinin keyfiyet-i hâli a'mâline menût ve ahvâline merbûttur ve şüphe yoktur ki sadaka ve infâk ale'l-ıtlâk enfê' ve sâilü'l-efzal nevâfil-i der kemâ kal *azze min kail meseli'l-lezîne yünfikûne emvâlehüm fı sebîlillâhi kemeseli hâbbetin enbetet seb'a senâbile fı külli sünbületin mietü habbeh vallâhü yudâifu limen yeşâu vallâhu vâsiun alîm* ve kale Resulullah sallallahû aleyhi ve sellem *leyse leke min malikü'l-amma ekelte fe efneyte ve lebiste fe ebleyte ev sadakatün fe ebkayte* ve envâ'ı sadakâtın ekmeli ve esnâf-ı hasenâtn emsali vakıftır. Fevâid-i berdevâm ve avânid-i bî hitâm na'm-ı cinân gibi feyzi kesilmez ve rahmet-i rahman gibi biiznillâh eksilmez netekim seyiyidü'l-evvelîn ve senedü'l-ahirin bu mazmûn menfaat-ı meşhûne işâret ve menâf-i ebediye ile zuafâ-yı eimme beşâret buyurub *İzâ mâte ibnu âdem inkata'a amelihû illâ an selâsin, sadakatün câriyetün ilmun yüntefeu bihi ve veledünsâlihun yed'û leh* deyü buyurmuşlardır binâenaleyh zâlike divân-ı vâcibü'l-ihtirâm şehinşâhide şam ve sihr-i manzûr nazar-ı kimyâ eser olmak devletine nâil ve helâl-i devleti saha-i semakdr şehriyârîde rütbe-i bedre vâsıl olan iş bu kitâb-ı müşkili nikâb-ı muhat nisâbın inkişâfına dâi ve bu hitâb-ı anberiyeye şerâyik-i zuhûru ile ittisâfına bâ'is ve envâ'-ı hayrât ve hasenâta mecd-u sâ'î yegâne meydân-ı rüşd ve adâlet-i ferzâne divân-ı merhâmet ve mu'adelet bi'l-ünseyini sadâret-i uzma şevket-i rehin-i vekâlet-i kübra başdır. Ayât-ı din-i mubîn-i hâmi havme-i hablü'l-mefn müdebbir-i umûru enâm bi'l-fikri's-sâib müttehim mehâmü'l-havâs ve'l-avâm bi'rreyü's-sâkıb sâhibu's-sâade ve'l-ikbâl sâhib-i ezyâlü'l müceddidü'l-efzâl semi muhâtıb yanar günü berdü's-selâm vesselâmü'l-lezi yetlibü'l-hakka şekvan ve ğarrama yeinussuduru'l-kebir ve'l-berilmünir zevi'l-lütfü'l-kesirü'l-vezirü'l-a'zam veddüstûru'l-ekremü'l-efham el-vezir İbrahim Paşa vakfetu'l-lâhi limâ yurid ve mâ yeşâ hazretleri hazreti vâhibü'l-atâya ve müyessirü'l-manaya kendülere itâ eylediği el-ânın şükürünü edâ edüb madûd-u mebrûrlarını hayrât-ı azîme ve müberrât-ı cesimeye sarf eyleyüb izhâr-ı yevmü'l- karar için imtisâlen liemri'l-mülkü'l-gaffâr verrağibetu fima va'dehurrabü's-settâr bu dünyayı deninin hâli ve afitâb-ı ömrün zevâli ve sihr-i felekin eli ve fanusu carhın hayâli müşâhede edüb ahvâl-i perhevâl cihâna arif olub fırsatı ganimet yapub erza-i rabbu'l-izzeti azimet ve nazm-ı ahreti ahvâlle ahrete mübâşeret edüb *mâ indeküm yensfedü ve mâ indellâhu bâkin* mefhûm-u şer'î tab'-ı pak seriyü'l-idrâklerine menak ve *mâ tukaddimû lienfusiküm min hayrın tecidûhu indallâhi* mantuk-ı münîffinden zihn-i bedi'ü'l-iskâlleri agâh olub amel-i hasenelerinin merd-i münkati' ve muntehî olmayub sicillünniâmı eşhâs-ı inâme şâmil ve nevvâl-i yed-i âmilleri havâs ve avâma kâfi ve kâfil olub safahat-ı rüzgârda zuhûr-u yafta olan asârları hayr mesabesinde fi'l-etrâf ve'l-akdâr sebeb-i zikr-i cemîl ve ledü'l- mülk'ü-l gaffâr- bais vüsûl-ı ecr-i cezîl olacak ameale azimet edüb *en asârı nâ tezel aleyna fenzuru ba'de nâ ile'l-asâr* mazmûnunu inşâ ve icâr ve cânib-i hayrât ve müberrâta atf-u inân-ı fevâd ettiklerini tescîl ve eşhâd için halâ dâru'n-nasru'l-meymenetü'l-mahrûsa-yı Edirne'de vâki' sarây-ı sa'adet-i aşiyânlarında akd olunan meclis-i şer'î şerif şâmihu'l-imâd ve mahfel-i din-i munif râsihu'l-evtâdda zikr-i atî vakıflarına liecli't-tescîl mütevellî nasb edüb ba'de azl ve tardı yed-i kerîmelerinde olmağı şart eyledikleri kethudaları hizmet ile şerefyâb olan umdet'ü-l emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-muhassin ve'l-mekârim İbrahim Ağa bin Pîri mahzarında bi'l-fiil cenâb-âlileri ikrâr-ı sahih-i şer'î ve itirâf-ı sarîh-i mer'î buyurub dâru's-saltanat-ı seniyye-i Kôstantiniyyet'ü-l hamiye sıynet-i ani'l-vefa mahallâtında Eski odalar

kurbunda Molla Kestel ve Yakâb Ağa mahallerinde vâki' mücedded ebna eylediğim bir taraftan ba'zan Molla Kestel cami-i şerîfi hadikası ve ba'zan imama meşrû olan menzil ve ba'zan müezzine meşrû olan menzil ve ba'zan Seyyid Cafer hadikası ve ba'zan sabıka İstanbul Ağası olan Ahmed Ağa menzili ve bir taraftan ba'zan tarîk-i hâss ve ba'zan Abdullah Çelebi menzili ve ba'zan Kabasakal Mustafa Ağa odaları demekle ma'rûf odalar ve bir taraftan ba'zan Süleyman Efendi kerîmesi menzili ve ba'zan Sepetçi Mehmed Ağa veresesinden iştirâ eyleyüb kerimem Zeyneb Hanıma hîbe ve temlik eylediğim menzil hadikası ve bir taraftan ba'zan sâlif'üz-zikr Molla Kestel vakfından olub peştemalci odaları demekle şöhr odalar ve ba'zan kendi tasarrufumda olan etmekci firunu ve ba'zan tarîk-i âm ile mahdûd olub dahilen tabaka-ı ulyâda nîm sofalı iki bâb-ı kebîr oda ve iki sofa ve iki bâb sağîr oda ve bir orta sofa ve iki kenef ve bir dehliz-i kebîr ve tabaka-i vüstada iki bâb oda ve bir sofa ve tabaka-i süflâda iki halvetli bir hamam ve bir câmekân ve önünde bir sofa ve dört oda ve bir kârgîr matbah ve bir kilâr ve iki aded kenef ve yine fevkânî bir bâb mâbeyn odası ve önünde bir sofa ve bir dehliz ve tahtında bir sofa ve yine mahall-i mezbûrda tahtânî bir bâb kârgîr mahzen ve üçkıt'a hadika ve bir köşk ve mahuta-ı yesire ve harem kapusu kurbunda vâki' fevkânî iki bâb oda ve dehliz ve muhavvatayı hâvî olub ve hâricen tabaka-ı ulyâda iki bâb kâşili oda ve bir kitabhane ve sağîr ve kebîr on üç oda ve iki halvetli bir hamam ve bir câmekân ve bir arz odası ve bir mekteb odası ve birbirine muttasıl üç kenef ve musluklar ve tabaka-i vüstada beş bâb oda ve bir sofa ve bir kilar ve bir dehliz ve iki kenef ve iki kârgîr mahzen ve bir ahur-ı kebîr ve yine hariciyede bir kebîr divânthane ve iskemle odası ve divânthane-i mezbûra muttasıl sağîr ve kebîr on bâb oda ve bir ahur-ı kebîr ve bir kapucu odası ve yine hariciye-i mezbûrda bir matbah ve dört bâb fevkânî açıcılar odası ve bir kısırak ahuru ve matbah ve mahtab ve bir kilar ve anbar ve bir sağîr kârgîr su hazinesi ve yine fevkânî yigirmi yedi aded taife odası ve üç kenef ve tahtlarında iki ahur-ı kebîr ve bir kebîr su hazinesi ve dört kenef ve kapu üzerinde vâki' beş bâb fevkânî oda ve bir tahtânî kapucu odası ve yine tahtânî üç sofa ve havz ve fiskiyeli bir kebîr köşk ve ana muttasıl bir bâb oda ve bir hadika ve ortası havuzlu bir mahuta-ı yesireyi ve on masura suyu muhazzir fiyüzât-ı memlûkeyi müştemil mülk-i sarayımı cümlet'üt-tevâbi' ve'l-levahık ve âmmetü'l-hukuk ve'l-mürâfik ve Vilayet-i Anadolu'da medine-i İzmir mahallâtından Câmi-i Atik Mahallesinde vâki' bir taraftan ba'zan Hasan Ağa mülki ve ba'zan El-Hâc İbrahim mülki ve ba'zan Aişe Hatun mülki ve ba'zan El-Hâc Hüseyin mülki olan yahudihane ve bir taraftan ba'zan El-Hâc Mustafa mülki ve ba'zan Ahmed Ağa mülki veresesini mülkleri ve ba'zan hamam ati'z-zikrde hamamcı ayâli sâkin olmak için binâ olunan menzil ati'l-beyân ve bir taraftan hamam-ı mezbûr ve bir taraftan tarîk-i âm ile mahdûd fevkanî dokuz bâb ikişer kat oda ve yine birer kat yigirmi sekiz bâb oda ve yine fevkanî onbir bâb sağîr oda ve dehliz ve tahtânî otuz bâb oda ve tarîk üzerinde on bir bâb dükkân ve kapu arasında dört bâb dükkân ve bir yaz ahuru ve kış ahuru ve ortasında mescid-i şerîf ve bir sağîr katırcı odası ve on dört kenef ve kaldırım döşeme havluyu müştemil han ve yine mahalle-i mezbûr da vâki' bir taraftan han-ı mezbûre ve bir taraftan Musa Efendi mülki ve bir taraftan ba'zan Mustafa Efendi mülki ve ba'zan tarîk-i hâs ve bir taraftan tarîk-i âm ile mahdûd ve birer kurnalı dört halvet ve birer kurnalı üç sofa ve bir orta sofa ve birer kurnalı iki nîm sofa ve birer kurnalı soğukluk

sofa ve bir ustra halveti ve iki kenef ve bir câmekân ve  adırvanı müstemil kurşun örtülü kârgir hamam-ı ric l  ve yine ikişer kurnalı iki halvet ve  cer kurnalı iki sofa ve bir sa ir orta sofa ve dışarıda iki kurnalı ve bir soğukluk sofa ve bir halvet ve bir yatak ve câmekân ve  adırv n k lhen ve matbahı müstemil yine kurşun örtülü kârgir hamam-ı nisa  ve yine bir taraftan han-ı mezbûr ve bir taraftan Ahmed A a veresei mülkleri ve bir taraftan mescid-i  erif ve bir taraftan tarik-i  m ile mahdûd ve fevkânî iki b b oda ve bir sofa ve tahtânî  c b b odayı müstemil etraf-ı erba'ası ta  duvar hamamcı ayâli sâkin olmak için bina olunan menzili ve yine bir taraftan han-ı mezbûr ve bir taraftan hamam-ı merkûm ve bir taraftan k lhen ve bir taraftan tarik-i  m ile mahdûd bir bâb hamamcı odası ve yine medine-i mezkûrede Hâce Hasan Mahallesinde vâki' bir taraftan sabika vezir-i azam kethüdası olub Be  muarrekesinde  ehiden vefat eden merhûm Ahmed A a hanı ve bir taraftan El-Hâc Yusuf mülki ve iki taraftan tarik-i  m ile mahdûd tabaka-ı uly sı altı b b oda ve bir ortal sofa ve bir bâb sofası ve dehliz ve bir kenef ve tabaka-ı v stası sekiz b b oda ve bir kenef ve tahtânî bir ki  ahuru ve yaz ahuru ve matbah ve havluyu ve dahliyesi fevkânî  c b b oda ve bir k  k ve tahtânî iki b b oda ve bir halvetli ve c mek nli hamam ve bir kenef ve bir matbah ve zât-ı e c r m semmere ve gayr-i m semmere hadikayı müstemil halâ mahkeme-i  erife olan mülk menzili ve yine kanv n-ı m sn n ile mefr z s lif' -l beyân han ve iki k t'a hamamve hamamcı ayâli için bina olunan menzil ve mahkeme-i  erife-yi merk meye c ri olan on iki masura m -i c yi mecr sıyla ve yine medine-i mezbûrede kassab Hazar? Mahallesinde vâki' bir taraftan Sadrazam Ahmed Paşa verese mülkleri ve bir taraftan ba'zan K  k Hüseyin A a hanı ve ba'zan tarik-i h s ve ba'zan Ahmed odaba ı mülki ve bir taraftan ba'zan Yavano lu n m kimesne mülki ve tercüman n m zımm  mülki ve bir taraftan tarik-i  m ile mahdûd tahtânî otuzdört b b odayı ve on b b ikişer kat ve yigirmi dokuz b b birer kat fevkânî odaları ve on  c aded dükkânı ve kapu arasında ve dört b b dükkânı ve kenefleri ve tahtânî on sekiz b b odayı ve yaz ahurunu ve ki  ahurunu ve samanlı ı ve havluyu müstemil iki kapulu demekle ma'rûf hanı ve yine medine-i mezbûrede Kefeli Mahallesinde vâki' ve bir taraftan ba'zan E - eyh Hafız Efendi mülki ve ba'zan Ayn  Hatun mülki ve bir taraftan ba'zan Mehmed  elebi mülki ve ba'zan Hazimo lu n m Yahudi mülki ve bir taraftan tarik-i  m ile mahdûd ve tabaka-yı  lyasında be  b b oda ve iki kenef ve iki kilar ve iki matbah ve tabaka-yı v stasında kezâlik be  b b oda ve bir orta iki matbah ve birkilar ve s fl sında kezâlik be  b ve bir kârgir dem r kapulu mahzen ve bir m  ve dört kenef ve bir mikdar havluyu müstemil Tabılo lu yahudihanesi demekle ma'rûf menzili ve yine medine-i mezbûrede mahallesinde vâki' bir taraftan Hakir re's? hanı demekle ma'rûf han ve bir taraftan Harmalı Han demekle ma'rûf han ve bir taraftan El-Hâc Hüseyin bin Ali nâm kimesne yahudihanesi ve bir taraftan tarik-i  m ile mahdûd fevkânî ve tahtânî büyüt-ı adideyi ve muhavvatayı müstemil yahudihane tabir olunur menzili cümle't-tevv bi' ve'l-levahik ve k ffet 'l-hukuk ve'l-m rafik ve yine medine-i Yenişehir'de Hatib Mahallesinde vâki' etraf-ı erbaası seb lhane ve bir dükkân ve Abdullah  elebi mülki ve tarik-i  m ile mahdûd bir bâb habbâz dükkânı ve bir bâb att r dükkânı ve dört b b fevkânî odaları ve tahtında bir bâb ahuru müstemil arsasının merhûm Muslihiddin Efendi vakfına akçe mukata'a-ı kadimesi olub ebniyesi mülkim olan menzilin m stemil t-ı mezk resiyle ebniyesi ve yine atib-i m l ve ahz-ı menalimden bir defa iki bin esedi guru  ve ve bir

defa dahi yetmiş sekizbin nakd-i râyic akçe ikrâz ve kemâl imtiyâz ile mümtaz kalub mütevellî-i mezbûre teslim eyledikten sonra kubbet'u-İlahu'l-mülk'ü-l kadîm ve hasenetü'r-ruh-u resûl-ikerîm beniyetün sâfiyyetün vâfiyyetün müveccihen li-ecr'in azimve taviyyetün haliseten kâfileten kâfiye muvassalatı ileddâr-ınnâim vakf- sahh-i şer'î müebbed ve hasb'e-l sarîh mer'î muhalled ile vakf ve habs edüb şöyle şart ve bu üslûb üzere rabt eyledimki lâbis-i kubbayı akîb ve hâl-i sedir-i sıhhat olam saray-ı mezkûrde kendim dinlediğim gibi vakfiyyet üzere sâkin ve mutasarrıf olam bi emr'u-İlahi teâla *küllî nefsin zâikat'u-l mevt* şarâbı nûş eyleyüb merg-i canım kafesinden tayran ve tavattun- u aşiyân-ı canân eyledik de evlâdım ve evlâd ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd evlâdımın zükûr ve inâsı ales-seviye batn-ı ba'de batn ve karnen eşreften sâkin ve mutasarrıf olalar ve'l-iyâzı bi'l-lâh min fahr'u-l feyyâz evlâdım munkariz oldukda uteka ve utekâtım vech-i meşrût üzere ale'l-iştirâk-ı seviye mutasarrıf olalar ba'dehüm evlâdları ve evlâd-ı evlâdları ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdları ile-l inkırâz mutasarrıf olalar meşrût-u leh olanlardan her kangısı vefât ider ise hissesini evlâdı var ise evlâdına evlâdı yok ise hayatta olan meşrûta lehler mutasarrıf olalar menzil-i mezbûr mürûr-ı eyyâm ile ta'mire muhtâc oldukda meşrûtunleh olanlar nevbet-i tasarruflarında kendi paylarıyla ta'mir ve ve termîm eyleye ve ba'de inkırâz külli hasîr ücret-i bi'l-ade ecr-i misli ile icâr olunub hâsıl olan icâresini behersene Medine-i münevvere âlî münevvre efsâl'ü-ttahiyye fukarasına irsâl oluna ve hayatta oldukca menzil-i mezbûrun tevliyeti yedimde olub benden sonra evlâdımın ekber ve erşedine meşrûta ola ba'de evlâdlarının ve evlâd-ı evlâdlarının ve evlâd-ı evlâd evlâd-ı evlâdlarının ekber ve erşedine meşrûta olub ba'dehüm atikâmin ekber ve erşedine ba'dehüm evlâdlarının ekber ve erşedine meşrûta ola ve medine-i İzmir'de zikr-i mürûr eden mahkeme-i şerîfe ve iki hân ve hamam ve hamamcı sâkin olacak menzil ve sâlif'ü-zzîkr yahudihaneleri mütevellî-i vakf-ı mezbûr-u ileyh beher sene icâre-i müeccele ile icâr olunub hâmil olan icâresinden beher sene üç yüz sikke-i şerîf-i hasene surre emîni yediyle irsâl olunub Mekke-i mükerrerme'de vâkî Davûdiye nâm mevki'de sâkin zikr-i âti tasaddukatımı tevziye vekilim olub merhûm Abdullah kethûda imâmı dimekle havi Eş-Şeyh İsmail Efendi'ye teslim ol dahi ba'de'l-kabz Harem-i şerîf'de beher yevm otuz nefer kimesne birer cüz'i şerîf tilâvet edüb içlerinden kendileri ihtiyâr eylediklerinin biri izn-i hâkim'ü-şşer'î ile sermahfil ta'yin olunub her biri alavech'ü-tteenni ve't-terfîl bi's-süratı ve't-tâ'cil birer cüz'i şerîf tilâvet edüb hatm-i şerîf tamam oldukda duasını sermahfil olan kimesne eyleyüb sevabını vâkıf müşârünileyh hazretlerine ve evlâd-ı kirâmelerine ve abâ-u ecdâdlarına ve âmme-i müslimîn ve müslimât ervâhlarına ihdâ eyleyüb tilâveti mukabelesinde dört altun sermahfilliği mukabelesinde iki altun ki cem'an senevî altı altuna mutasarrıf ola ve yine nefer-i mezbûrdan biri dahi noktacı ta'yin olunub cüz-i şerîfî tilâvet edüb nefer-i mezbûrdan birisi cüz-i şerîf tilâvetine gelmeyüb tekâsül üzere olur ise tenbih edüb mütenebbih olmazlar ise hâkim-i belde i'lâm eyleyüb hidmetini ahire tevcih edeler mukabelede iki altun ve tilâveti mukabelesinde dört altun senevî altı altuna mutasarrıf ola ve yine nefer-i mezbûrdan biri dahi sandukcu olub eczâ-yı şerîfeyi kabl'e-l kur'an feth ve erbâb-ı tilâvete tevzi' ve ba'de ba'de'l-Kur'aniye mahalline vaz' ve zabt eyleyüb mukabelede iki altun ve tilâveti mukabelesinde dört altun ki senevî ol dahi altı altuna mutasarrıf ola baki yigirmi yedi nefer kimesnenin her biri tilâvetleri mukabelesinde

dörder altuna mutasarrıf olalar ve nefer-i mezbûrun her birini merkûm Eş-şeyh İsmail Efendi al'e-l esâmi tahrîr ve defter-i vâsıl mütevellîye irsâl eyleye ki ol dahi mucibince arz edüb esâmileri bu tarafda Haremeyn'ü-şşerîfeyn defterine kayd olunub memlûl vâki' olduk da evlâdı var ise evlâdlarına yok ise müstehakından birine hâkim-i belde arz ile i'lâm olunub mucibince yine mütevell-i vakfa arz ile bu tarafdan tevcih ve yedine berât-ı âlişân sıdk ve ihsân oluna ve yine Mekke-i mükerrermede vâki' Mevlevî fukarasına meşrût olan tekkede zâviyenîşin olanlar sikke-i mezbûrdan senevî beş altuna mutasarrıf olalar ve tekke-i mezbûrda açıcıbaşı olanlar dahi sikke-i mezbûreden senevî üç altuna mutasarrıf olalar ve yine tekke-i mezbûrede etmecibaşı olanlar dahi senevî üç altuna mutasarrıf olalar ve tekke-i mezbûrede saka olanlar dahi senevî üç altuna mutasarrıf olalar ve yine Mekke-i mükerrermede Davûdiye nâm mevzi'de ta'yîn eylediğim sakalara Şeyh Alâeddin nâzır olub mukabelede bir altuna mutasarrıf olub ve sakalar dahi senede on altuna mutasarrıf olub cem'an senevî yüzelli iki altunu minvâl-i müharrer üzere merkûm Eş-şeyh İsmail Efendi ashâbına tevzi' ve taksimden sonra bu mukabelede kendisi dahi senevî on altuna mutasarrıf olub baki yüz otuz sekiz altunu dahi yine merkûm şeyh İsmail Efendi Mekke-i mükerreme mücâvirlerinden mahal ve müstehak olanların her birine senevî üçer altun tevzi' ve taksim eyledikten sonra yine esâmilerini tahrîr ve bu tarafa irsâl eyleye ki onların esâmileri dahi Anadolu muhasebesi defterine kayd oluna ve yine icâre-i mezkûreden iki yüz sikke-i hasene surre emini yediyle Medine-i münevvereye irsâl olunub Medine-i münevvere sâkinleri kezâlik zikr-i âti tasaddukatımı tevzi' ve taksime vekilim olan kimesneye teslim olunub oldahi ba'de'l-kabz Ravza-ı mutahhara da her yevm bir cüz'i şerif tilâvet eden otuz nefer kimesne içlerinden birini hâkimü's-şer' sermahfil ta'yîn eyleyüb her biri ale'l-vechü't-teenni ve't-terfil lâ bi's-sürati ve't-tâ'cil bir cüz-i şerif tilâvet edüb hatm-i şerif tamam olduk da duasını sermahfil olan kimesne eyleyüb sevabını yine vâkıf-ı müşârünileyh dam-ı müşarren bi'l-benan hazretlerine ve evlâd-ı kirâmlarına ve abâ ve ecdâdlarına ve âmme-i müslimîn ve müslimât ervâhlarına ihdâ eyleyüb tilâveti mukabelesinde dört altun sermahfilliği mukabelesinde iki ki cem'an senevî altı altuna mutasarrıf ola ve yine nefer-i mezbûrdan biri dahi noktacı ta'yîn olunub ma'an cüz'-i şerif tilâvet edüb nefer-i mezbûrdan birisi cüz'-i şerif tilâvetine gelmeyüb tekâsül üzere olurlar ise tenbih edüb mütenebbih olmazlar ise hâkim-i belde i'lâm eyleyüb hidmetini ahire tevcih edeler mukabelede iki altun ve tilâveti mukabelesinde dört altun senevî altı altuna mutasarrıf ola ve yine nefer-i mezbûrdan biri dahi sandukcu olub kabl'e-l kur'an feth ve erbâb-ı tilâvete tevzi' ve ba'de ba'de'l- Kur'anı yine mahalline vaz' ve zabt edüb bu mukabelede iki altun ve tilâveti mukabelesinde dört altun ki senevî altı altuna mutasarrıf ola baki yigirmi yedi nefer kimesnenin her biri tilâvetleri mukabelesinde senevî dörder altuna mutasarrıf olalar ve Medine-i münevvere'de vekilim olan kimesne dahi irsâl oluan ikiyüz sikke-i haseneden zikr-i mürûr eden eczâhânlara minvâl-i muharrer üzere vazifelerini eda ve teslim eyledikten sonra bakı kalan sikke-i haseneden yine Medine-i münevvere mücâvirlerinden rûmi'l-asl olub mahal ve müstehak olanların her birine senevî ikişer sikke-i hasene tevzi' ve taksim eyleyüb mücâvirlerden ve ehli-i vezâif den her birini ale'l-esâmi tahrir ve defterini bu tarafa irsâl edüb Haremeyn'ü-şşerîfeyn defterine kayd olunduktan sonra gerek eczâhânların ve duagülerden biri fevt olduk da hâkim-i belde evlâdı var ise evlâdına yok ise müstehakına arz edüb bu tarafda

mecmu'-u evkâfıma mütevellî olan dahi mucibince arz edüb Anadolu muhasebesine kayd ve yedlerine berât-ı şerîf-i âlişân sadaka ve ihsân oluna bu mukabele vekilim olan kimesne dahi senevî on altuna mutasarrıf ola ve vilayet-i Anadolu'da Erzurum Eyaletinde Kelkid kazasına tabi Hinzeverek nâm karyede müceddeden bina ve vakf eylediğim câmi'-i şerîf hüddâmının vazifeleri de bundan akdem vakf ve habs eylediğim nükuddan şart ve ta'yîn etmişdim elhâlet'ü-l hinde vakf-ı mezbûrun tebdîl ve tağyîri hayatda oldukça kendi yedimde olduğuna binâen câmi'-i mezbûr hüddâmının vazifeleri de halâ medine-i İzmir'de vâki' sâlifü'z-zikr evkâfımın icâresinden ta'yîn edüb yevmî sekiz akçe vazifeye câmi'-i mezbûrda imam ve hatib olan kimesne mutasarrıf ola ve câmi'-imezbûrda imam olan vazife-i mezbûre ile hatib ve yevmî altı akçe vazife ile dahi câmi'-i mezbûr kurbunda mücedded ebna ve vakf eylediğim muallim hanede muallim-i sibyan olub yevmî ondört akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir kimesne dahi yevmî beş akçe vazife ile müezzîn ve dört akçe ile faraş ve iki akçe ile kayyum olub vazife-i mezbûreye mutasarrıf ola ve yevmî iki akçe ile dahi şem'-î revgân iştirâ olunub câmi'-i mezbûrede ikâd oluna ve yevmî bir akçe ile dahi hasır iştirâ olunub câmi'-i mezbûrede ferş oluna ve yevmî iki akçe ile dahi câmi'-i mezbûrun su yolu meremmatına harç ve masraf oluna ve kasaba-ı mezbûre-i Ahışa'da vâki' kal'ada câmi'-i kebîr önünde ve bir dahi aşâğı kal'ada ve bir dahi kal'a-yı mezbûre kapusu önünde olan meydanda ve bir dahi çarşu başında Süleyman Ağa menzili kurbunda ve bir dahi Yunus kethûda menzili kurbunda mücedded ebna ve ihdâs ve menâhini kasaba-ı mezbûrenin cânib-i şimâlinde vâki' pozoz kinisesi demekle ma'rûf kinisenin üst cânibinde olan dereden memlûke ile ihrâz ve her birine ikişer masura su kabili ve icrâ ve vakf eylediğim çeşmelere suylolcubaşı olub su yolculuk hizmetini kemâ yenbağı edâ ettikden sonra mukabelesinde vazife-i mezbûreye mutasarrıf ola ve zikrolunan çeşmelerin mecrâlarını led'ü-liktizâ imâret ve meremmete iki nefer kimesne meremmatçı ta'yîn olunub her biri yevmî dörder akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve yine zikrolunan suyollarının imâret ve meremmeti için beheryevm kırk akçe ta'yîn olunub imâret ve meremmeti iktizâ eyledikde mebâliği-i mezbûrdan harc ve masraf oluna ve kasaba-ı Ahışa'da vâki' zikr-i atî mürûr ile evkâfıma haliyâ kethüdalığım hizmetle şerefyâb olan İbrahim Ağa ibn'ü-l merhûm Pirî Ağa hayatda oldukça nâzır olub zikr olunan su yollarının ta'mîr ve termîmine kemâ yenbeği nezâret eyledikden sonra mukabelesinde yevmî beş akçe vazife ye mutasarrıf olub kendinden sonra birâderleri vech-i meşrûh üzere nezâret eyleyüb zikrolunan beş akçe vazifeye mutasarrıf olalar anlardan sonra kasaba-yı mezbûrede kolağaları ve kethûdaları ve kâtibleri ve ihtiyâr eyledikleri bir kimesne vech-i meşrûh üzere nâzır olub vazifeye mutasarrıf olalar ve kendileri dahi hasb-i nezâret edeler ve yine kasaba-yı mezbûre sükkânından umûr-u cibâyet uhdesinden gelür kimesne dahi câbî olub zikr olunan vezâyifî İstanbul'da mütevelliden her re's-i senede ahz ve mahalline îsâl ve erbâb-ı vezâyif nâzırdan merkûmun ma'rifetleri ile huzur-ı hâkimü's-şer'î de teslim eyleyüb yedine hüccet-i şer'îye alub mukabelesinde yevmî on akçe vazife ye mutasarrıf ola ve zikr olunan suyollarından şiddet-i şitâda ziyâde harâb olub ta'mîr için ta'yîn eylediğim yevmî kırk akçe vefa etmez ise İstanbul'da asıl evkâfıma mütevellî olan kimesne ye i'lâm olunduktan sonra mütevellî-i mezbûr tarafından aidat ta'yîn olunub zikr olunan nâzırlar ma'rifetleriyle hâkimü's-şer'e keşf ettirüb bu tarafda keşf

hücceti mucibince icâre-i mezkûreden edâ ve teslîm oluna ve yine icâre-i mezkûreden Medine-i İzmir'de zikrisebk eden han ortasında vâki' mescid-i şerîf de Kur'an-ı 'azim'ü-şşânı tecvîd ile kıraata kâdir ve evkâf-ı hamse'nin farz-u vacib ve sinn-i müstehabâtına âlim-i zevi ilm ve salâh ile edasına imametde layık kimesne imam olub evkâf-ı hamseyi mescid-i mezbûrda cema'at-i müslimîne edâ eyledikten sonra icâre-i mezbûreden yevmî on beş akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine mescid-i mezbûrede bir kimesne dahi müezzin-i evvel olub feraşeti hizmeti ile yevmî sekiz akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir kimesne dahi müezzin-i sâni olub kayyumluğu müddetiyle yevmî yedi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine mescid-i mezbûrun hasır ve kandili ve mumu vesair mühimmatı için on akçe ta'yîn olunub medine-i mezbûrede kâim-i makâm-ı mütevellî olan mescid-i mezbûr mühimmatına kâtib ma'rifetiyle sarf ve defter edüb asıl mütevellîye defterin getürüb muhassene-i kayd oluna ve medine-i İzmir'de vâki' olan evkâfımın umurunu rü'yete yine medine-i mezbûre sükkânından olub diyânet ve istikâmet ile muvassıf bir kimesne asıl mütevellî tarafından kaim-i makâm-ı mütevellî olub medine-i mezbûrede olan icârattan cem' ve tahsîl olunan meblağdan mescid-i mezbûr hüddâmının vezâifini verdikten sonra bakî her ne kalur ise İstanbul'da asıl mütevellî olan kimesneye teslîm ve harameyn-i şerife'ne irsâl olunacak surre ve sair mürtezikanın vazifeleri mütevell-i asl tarafından irsâl oluna ve asıl mütevellî ile beher sene muhâsebesini gördükden sonra yevmî on akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine medine-i mezbûr sükkânından kitâbet uhdesinden gelmeğe kadir bir kimesne dahi kâtib ta'yîn olunub vakf-ı mezbûrun îrâd ve masrafını ve yine medine-i mezbûre sükkânından cibâyet uhdesinden gelmeğe kadir bir kimesne dahi câbî olub vakf-ı mezbûrun icârâtını beher sene cem' ve tahsîl ve medine-i mezbûrede kâim-i makâm-ı mütevellî-i evveline teslim edüb kemâ yenbeği hizmet-i cibâyetini edâ eyledükden sonra yevmî beş akçe vazifeye mutasarrıf ola bu zikr olunan üç nefer kimesnenin azl ve nasbı asıl mütevellî yedinde olub her birinin zayâtı zuhur eder ise azl ve yerine medine-i mezbûr sükkânından bir müteveyyin kimesneyi nasb eyleye ve sâlif'ü-l beyân medine-i Yenişehir'de Hafîb Mahallesinde vâki'ü-l hudud bir bâb habbâz dükkânı ve bir bâb attâr dükkânı ve dört fevkânî odalar ve arsasının merhûm Muslihi'd-din Efendi vakfının mukâta'-ı kadimesi olub ebniyesi mülkim iken vakf eylediğim menzil-i mezbûr müştemilât-ı mezkûresiyle beher sene yed-i mütevell-i vakf ile ecr-ı misliyle icâr olunub biizni'l-lahu te'ala hâsıl olan gallesinden tecvîd ve tertîl ile kıraat-ı furkan-ı celîle kadir medine-i mezbûre sükkânından beş nefer kimesne yevmî üçer akçe vazifeye mutasarrıf olub mukabelesinde her biri küll-i yevm Kur'an-ı azimü'ş-şândan bir cüz-i şerif tilâvet edüb sevabını medine-i mezbûrede medfûn olan validem merhûme Selim Han Hatun'un ruhuna ihdâ ideler ve menzil-i mevkûf-ı mezkûre hayatta oldukça Mahmud Efendi nâm kimesne asıl mütevellî tarafından kaim-i makâm olub medine-i mezbûrede vâki' olan evkâfımın icârâtını cem' ve tahsîl ve eczahânın zikr olunan vech üzere vazifelerini verdikten sonra kendi dahi yevmî üç akçe vazifeye mutasarrıf olub vazife-yi mezbûre de fazla kalan icâreyi asıl mütevellî ma'rifetiyle menzil-i mezbûrun led'ü-lhâce imâret ve meremmetine harç ve sarf eyleyüb medine-i mezbûre hâkimü'ş-şer'î şerîf keşf ve hüccet edüb mütevell-i asla irsâl eyleye merkûm Mahmud Efendi vefat ettikten sonra medine-i mezbûre sükkânından bir kimesne mütevell-i asl tarafından vech-i meşrûh üzere bu kaim-i makâm olub şûrût-ı mezkûreye riayet idüb imâret ve meremmet-i

iktizana etmez ise fazlayı asıl mütevellîye irsâl eyleye ve mecmû'-u meblağ mevkûf-ı mezbûr iki bin esedî kuruşa dahi hâss-ı ahûrda baş hazinedâr olan kimesne mütevellî olub zikr olunan meblağ-ı mezbûru rehn-i kavî ve ya kefil-i meli veyahut . ikisinden biri ile iktifâ olunub istirbâh olundukdan sonra hâsil olan nemâsından yevmî beş akçe vazifeye mutasarrıf ola ve ahur-ı mezkûrede mehter olan kimesne câbi olub hidmet-i cibâyweti edâdan sonra yevmî üç akçe vazifeye mutasarrıf ola ve nemâ-ı mezkûrden tevliyet ve cibâyet-i vazifeleri verildikten sonra baki ahur-ı mezkûrde külâhlı olan hüddâmın ta'âmîyelerine harç ve sarf oluna ve mîr-i ahur-ı evvel olan ağa ve ahur-ı mezbûrde halife olan kimesne hasbî nâzır olub zikrolunan meblağ-ı mütevellîsinin muhassenesini her sene mecmû'-ı evkâfıma asıl mütevellî olan kimesne zikr olunan nâzırlar ma'rifetiyle görüb şurût-ı mezkûreye ri'ayet oluna ve mâr'ü-l beyân meblağ-ı mevkûf baki yetmiş sekiz bin akçeye dahi mahrûsa-ı Edirne'de vâki' saray-ı atıkan nükûd-ı mevkûfasına mütevellî olanlar mütevellî olub meblağ-ı sâlif'ü-zzıkr rehn-i kavi ve kefil meli yahud ikisinden biri ile onu onbir hesabı üzre ale'l-vechü'l-hal istirbâh ve istiğlâl edüb hasıl olan nemâ ve gallesinden mahrûsa-yı mezbûre de Süleymaniye Küçükbazarı kurbunda vâki' umdet'ü-ssülehâ es-sâkin'ü-şşeyh Abdülbaki Efendi'nin zâviyesinde sâkin talebe-i ulûmdan beş nefer kimesne ba'de salat'ü-lasr zâviyedâr merkûm huzurunda tecvîd ile ale'l-vech'ü-lteenni ve't-tertil her biri bir cüz-i şerif tilâvet edüb bundan akdem atıkâmdan vekil-i harçlığım hidmetinde iken merhûm olan Dilâver Ağa'nın ruhuna hibe ve ihdâ eyleyüb mukâbelesinde yevmî ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve cüz-i şerif tilâvetinin ibtidâsı yevm-i sebtten olub hamîs günü ba'de salat'ü-lasr ki Cum'a dır zâviyedâr-ı mezbûrun huzurunda hatm-i şerif tamam oldukda duasını zâviyedâr-ı merkûm eyleyüb sevabını merhûm Dilâver Ağa'nın ruhuna ve vâkif-ı müşâr'ün-ileyh hazretlerinin ve abâ ve ecdâdlarının ve evlâd-ı kirâmının ve âmme-i müslimîn ve müslimâtın ervâhlarına ihdâ eyleyüb şeyh-i merkûm dahi yevmî iki akçe vazife ye mutasarrıf ola ve vakf-ı mezbûra bir kimesne dahi kâtib olub hidmeti mukabelesinde yevmî bir akçe vazifeye mutasarrıf ola meblağ-ı mezbûru her kime verür ise sene tamam oldukda zâviyedâr-ı mezbûr huzurunda vech-i şer'î üzere dahi devr olunmadıkda vezâif-i mezbûre verilmeye ve'l-hasıl devr-i şer'îyyede ihmâl ve tekâsül olunmaya ve vezâyif-i mezbûreden fazla kalan meblağ zâviye-i mezbûrede olan fukaranın ta'âmîyelerine harc ve sarf oluna ve Edirne Bostancıbaşı olanlar vakf-ı mezbûrda hasbî nâzır olalar ve Vilâyet-i Anadolu'da Koçhisar Kazasına tabi' Kilise nâm karyede üç kurnalı bir halvet ve orta sofa ve câmekân müştemil olub bundan akdem kendi malım ile bina ve vakf eylediğim hamamın icâresinden hâsil olanı karye-i mezbûre mahallâtından Gülebderli nâm mahâlde fi sebili'l-lah bina ve icrâ eylediğim çeşmenin ve Aşağı mahallede binâ ve vakf eylediğim bir aher çeşmenin ve Kadı mahalliyesinde dahi vakf eylediğim çeşmelerin su yolları ta'mîr ve termîme muhtaç oldukda icâre-i mezkûreden harç ve sarf oluna hidmetimde olan Mahmud Ağa hayatta oldukça yevmî beş akçe ile nâzır olub zikr olunan hamam ve çeşmelerin ta'mîr ve termîmine nezâret eyleye kendinden sonra karındaşı vech-i meşrûh üzere nâzır olub ba'de evlâdî nâzır olub ba'de'l-inkırâz hakim-i belde ma'rifetiyle bir kimesne nâzır olub vazife-i mezbûreye mutasarrıf ola ve mecmu'-ı evkâfıma haliyâ hazinedârlığım hidmetiyle şerefyâb olan İbrahim Ağa ibn Osman hayatda oldukça mütevellî olub mecmu'-ı evkâfımın nizâm ve intizâmına kemâl-i dikkat ve ihtimâm üzere hidmet ve

cümle mürtezakanın vezâyifî şart eylediğim vech üzere edadan sonra mukabelesinde yevmî kırk akçe vazifeye mutasarrıf olub medine-i İzmir'de ve Yenişehir'de ve Ahışa'da olan hüddâm-ı vakfın hayatı zuhur ettikde azl ve nasbı yedinde olave hizmetde olan dahi mecmû'-ı evkâfıma kâtib olub mütevell-i vakf ma'rifetiyle evkâfımın îrâd ve masrafını defter edüb istikâmet ve serad üzere hizmete kâtibi edâ ettikten sonra mukabelesinde yevmî yigirmi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve mecmû'-ı evkâfımda zikrolunan hüddâm-ı vakfımın ve erbâb-ı vezâyifin esâmileri Anadolu muhasebesidefterine kayd olunub zikrolunan cihâtdan biri mahlûl vâki' oldukda mütevelliden arz ve mucibince Anadolu muhasebesinden tezkere ve berât ettirib Haremeyn-i şerîfeyn fukarasına ta'yîn eylediğim surre defteri dahi Anadolu Muhasebesi defterine kayd olunub yine mahlûl vâki' oldukda mütevell-i evkâf arz mucibince Anadolu Muhasebesinden tezkere ve berât ettiriülüb mütevellinin muhasebesi kâtib-i vakf defteri ile Anadolu Muhasebecisi huzurunda görölüb nâzır-ı vakf olan devletliye arz olunan ve tebdîl-i şurût ve tağyîr-i kuyûd ve taklîl ve teksîr merratün ba'de aheri hayatda oldukça yed-i kerîmemde olub takdîr-i emr-i rabbâni ile kaza-yı necîb ettikde tevliyet-i evkâf-imezbûre evlâd-ı kirâmımın ekber ve erşedine meşrût olub vech-i meşrûh üzere tevliyet hizmetini edâ eyledikten sonra zikr olunan kırk akçe vazifeye mutasarrıf ola ve evlâdımın bir aheri dahi kâtib olub sâbıka-yı beyân olunduğu vech üzere hizmet-i kitâbeti edâ ettikten sonra yine yevmî yigirmi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve evkâf-imezbûrdan bir kimesne dahi câbî olub hizmeti mukâbelesinde yevmî on akçe vazifeye mutasarrıf ola ve zikrolunan evkâfımın hâsıl olan nemâ ve icâresinden zikr -i mürûr iden vech üzere sureler ve erbâb-ı vezâyif ve hüddâm-ı vakfın vazifeleri tamamen verildikten sonra ezdiyâr-vakf her ne hâsıl olur ise mütevell-i vakf cem' edüb zikr olunan akârâtda ta'mîr ve termîme muhtaç olan biri hüddâm-ı vakf ma'rifetiyle izn-i şer'î ile keşf ettirüb harç ve sarf ettikten sonra bakî her ne kalur ise evlâdımın zükür ve inası beyninde ale's-seviye taksim oluna eğer ta'mîr ve termîm iktilfâ etmez ise mutlaka evlâd-ı kirâmım beyninde vech-i meşrûh üzere taksim oluna ve ba'dehüm evlâdları ve evlâd-ı evlâdları ve evlâd-ı evlâdları beyninde ale's-seviye taksim edeler ve'l-iyâzibi'l-lah min kahr'u-l feyyâz evlâdım munkariz olur ise vech-i meşrûh üzere utekâ ve utekâtım evlâdları beyninde meşrût-u mezkûr icrâ oluna ve zikr-i evkâfıma bi'l-fiil pirâyebahş-ı sadâret-i uzma ve ziyet-i efrâzı vüzerât-ı kübra olanlar hasbî nâzır olub zikrolunan evkâfımın şurût ve kuyûdun icrâsına kemâl-i keremlerinden takayyüd ve ihtimâm ve ayn-ı inâyet ile nezâret buyurub inde'l-lah mülk-ü celil nâil-i ecr-i cezîl olalar ve mürûr-eyyâm ve kerder-i şuhur-ı avâm ile şerâit-i mezkûreye riâyet-i müteazzir olur ise zikr olunan nemâ ve galle-i mutalakka fukâra-yı müslimîne sarf oluna bu tebeyyün-ü meşrût ve kuyûd eyledikten sonra zikr-i sebk eden nukûd ve akarâtı mütevell-i mezbûra teslim ve mahallinde kabzına taslid edüb mütevell-i mezbûr dahi sâir mütevelliler evkâfda tasarruf eyledikleri gibi nukûd-ı merkûmeyi vakfiyyet üzere kabz ve tesellüm ve akarât-ı mersûmeyi mahallinde kabz ve tasallutunu ikrâr-ı emr vakf tamam ve hükm tescil-i encâm bulduktan sonra hazreti vâkıf zevi'l-avârif hırs-ı aninnahvu's-satin vessavarif kelâmını semt -? buyurub mütevell-i mezbûr muvâcehesinde davâyı rücû'a meşrû' edüb evvelâ vakf-ı nukûd ve ana müteferri' olan şurût ve kuyûd inde'l-eimmeti's-selâsetün sahih olmamağın kemâkân yine mülkim istirdâd ide dedikde mütevell-i mezbûr dahi cevaba mutasaddi olub vakf-ı nukûd egerçe

eimme-i selâsetün kulları üzere sahih değıldirliğı imam-ı mu'teber hazret-i imam Züfer aley'ü-rrahme'ü-l ekberden imâm Ensârî aleyh'ü-rrahm'ü-lkibârî rivâyeti üzere vakf-ı nükûd sahih ve câiz olmağla ana müteferri' olan şürût ve kuyûd dahi sahih ve câizdir ve binâen aleyh zalik-i vakf-ı mezbûrun şürût ve kuyûdunun sıhhatine hükm taleb ederüm deyü hâkim-i mevki sadr-ı küttâb huzurunda müteraffan ve fazlu hamse talibân olduklarında hâkim-i mezbûr dahi tarafeynin kelâmına istia ve cânib-i vakf-ı evveli görüp rivâyet-i mezkûre üzere vakf-ı nükûdun sıhhatına hükm-ü şer'î ve kaza-yı müberrem-i mer'î buyurub vakf-ı nükûd-u mezbûr hükm-ü hâkim ile sabit ve müferrez oldukdan sonra vâkıf-ı müşârünileyh semt-i ahere sâlik olub arsa-yı merkûme üzerinde olan ebniyenin cihet-i aheriye vakfiyesi bazı eimme-i kirâm tahtında sahih olmamağla ebniye-i mezbûreyi dahi mülkime murâd ederim dedik de yine mütevell-i mezbûrdan imtinâ' edüb ebniye-i mezbûrenin cihet-i aheriye vakfiyyeti egerçe kim bazı eimme-i kirâm katında sahih değıldirliğı aliyy'ü-l kavî min yerah min'e-l meşâyah'ü-l azam sahih ve câiz ve fî marina hükkâm dahi ol rivâyet üzere sıhhat-ı vakfa hükm taleb iderim dedikde hâkim-i müşârünileyh dahi riâyet-i cânib-i vakf-ı evveli görmekle yine sıhhat-ı vakfa hükm eyledikten sonra yine hazret-i vâkıf müşârünileyh üsbü'ullahe ni'mehualeyh semt-i ahere sâlik olub vakf-ı akâr ind'e-l eimme-i silsiletü'l-muhtar sahih ve câizliğı hazret-i İmâm-ı A'zam ve hümâm-ı akdem sirâc'i-l eimme kâşif'ü-nna'm üstâd'ü-l küll-i hadissebil katında sıhhat lüzum iktizâ etmemekle ana binâen benim için vakf-ı mezbûru yine mülkimce istirdâd vardır. Hususen sâlis-i eimme-i Hazret-i İmâm Muhammed bin Hasan'üş-Şeybânî katında vâkıf menâfi'-i vakfi kendüye şart ise vakf-ı mezbûr batıl ve haliyyeten kabulden âtıldır ana binâen mülkime istirdâd iderim dedikde mütevell-i reşid cevâb-ı sedîde-i şürû' edüb vakf-ı âkar egerçekim mütেকaddi'ü-l eimmet'ü-l muhtâr İmâm- A'zam ve hümâm-ı akdem Ebû Hanîfe El-Kûfi cüzî hayr'ü-l cezâî ve Kûfi katında sahih ve lüzumdan âridirliğı vâkıf sebiiyyü'l-müsani Ebu Yusuf El-imâm'ü-ssânî sabb-ı aliyyün seccalü'l-fazlu yezdâni teksîr-i hayrat ve hasenâta râğib ve minhâc-ı vakıfda tarîk-i tevsî'a zâhib olub vâkıf-ı mücerred vakfet dimekle ve imâmı Muhammed bin El-Hasan'üş-Şeybânî katında teslim ile'l-mütevellî bulunmağla vakf-ı mezbûr sahih ve lâzım ve vâcib ve mütahattem olduğundan gayri hükm-ü hâkim fazl-u müctehid fih mülaki ola hükm-ü mezbûr ind'e-l kemâl-i sahih ve lâzım-ı evlâd ana binâen vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzumuna hükm taleb iderim dedik de hâkim taleb'ü-l hasenât-ı yesrullahi lehüssüluk ile't-tarik'ü-l hayrât dahi cânib-i vakfa nazar ve mübatilü'l- hayr olmağdan hazer edüb imâmeyn-i hümâmeyn bedrin-i müterebbin mezhepleri ve rey'i münifleri üzere sıhhat ve lüzumuna hükm edüb vakf-ı mezbûr inde'l-küllî sahih ve lâzım ve vâcib ve mutahattem olub min ba'd naks ve nakzına ve mecâl-i muhal ve mümteniü'l-ihhtimal oldu. *Femen beddelehü ba'de ma semiahü feinnemâ ismuhü alellezine yübeddihunehü innallâhe semûn alîm* ve ecru'l vâkıfı alelhayy'il-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrîre fî gurreti şehri-i Şa'bânu'l-muazzam li-sene sitte ve tis'in ba'de'l-elf min hicreti men lehül izze ve inâyetti's-şeref. (1096)

Şuhûdu'lhâl

Şehr-i mâffih fahru'l-erbâbu't-tahrîr ve'l-kalem zuhru'l-eshâbu't-tasd'rû'r-rakm ve'l-karirû'l-emcedü'l-efham Mustafa Efendi Re'isü'l-küttâb halâ

Umdetu'l-erbâbu't-tahrîrû'l-kalem Muhtârî Ahmed Efendi tezkerce-i evvel-i sadret-i sadr-ı âli

Zuhru'l-eshâbu't-tasdîrû'r-rakm Lütfullah Efendi tezkereci-i sâni-i hazret-i sadr-ı âli

Mecma'u'l-mehâsin ve'l-mekârim Mehmed Beğ Efendi mektûbî-i Hazret-i sadr-ı ali

Mefharu'l-ayân Mehmed Beğ bin Hüseyin Paşa

Mecma'u'l-mehâsin ve'l-mefâhir mukavvilü's-sürûr ve'l-ekâbir Hasan Efendi kethûdai Hazreti Haseki Sultan - halâ

Câmi'ü'l-mehâsin ve'l-mehâmid Mustafa Efendi Hazretleri Yeniçeri Efendisi halâ

Mefharu'l-asağir ve'l-ekâbir Zülfikâr Efendi rûzname-i evveli halâ

Fahru'l-ayân zuhru'l-erkân Ömer Beğ Kethudâ-yı bevâbin-i Hazret-i sadr-ı ali halâ

Fahru'l-akran Yusuf bin Halil Kâtib-i Hazine-i sadr-ı ali halâ

Zuhru'l-akran Kenan bin Abdullah gulâm-ı miftâh-ı sadr-ı ali

Mefhâeü'l-akran Osman bin Derviş Mehmed Küttâbi Sadr-ı ali ve Ömer Çelebi biraderi

Ali Efendi ibn Bayezid kâtib-i divân

Seyyid Hasan bin Halil Kâtib-i Muhasebe-i Anadolu

İbrahim bin Muhsin ser ? Enderun-u sadr-ı ali

İbrahim bin Nuh

Ahmed bin Muharrem

Ömer bin Osman

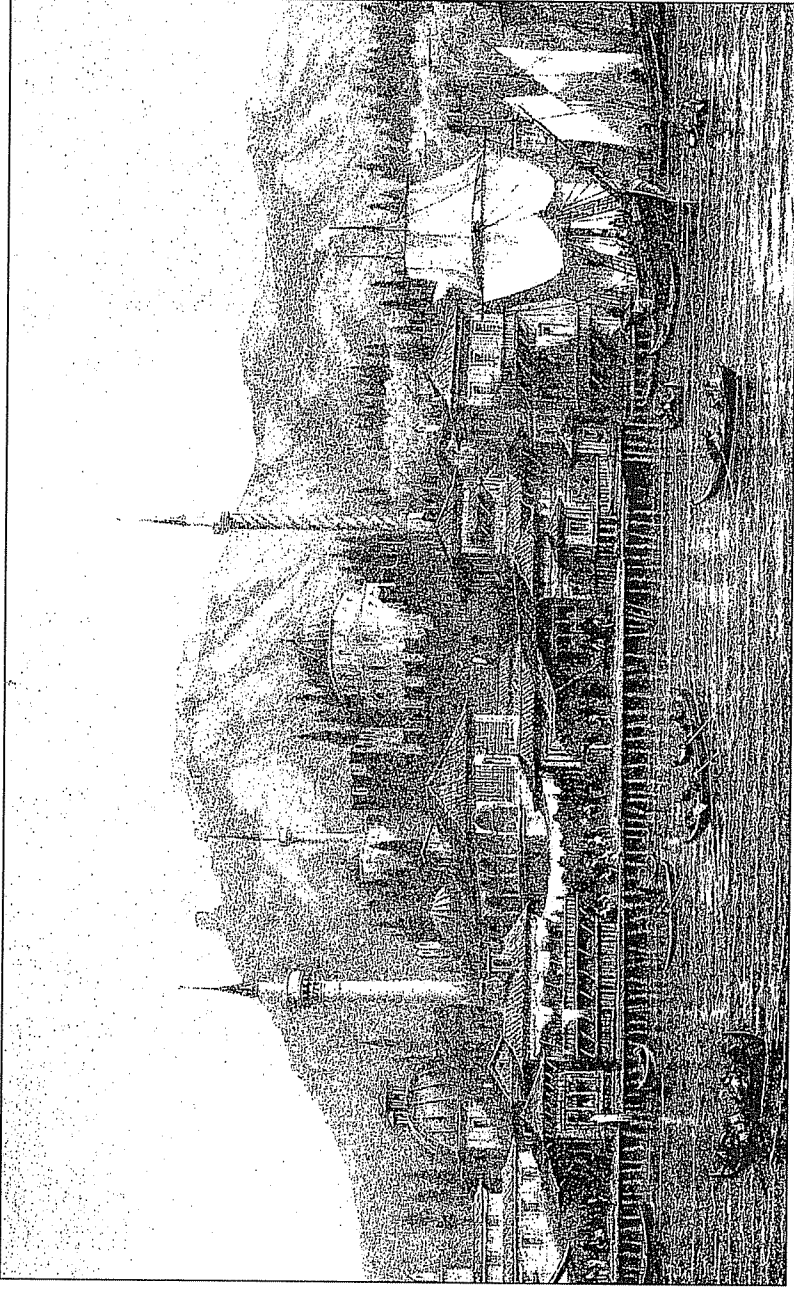
Ali bin Dilaver

Ahmed bin mehmed

Habîb bin Mustafa

Halil bin Osman

Ömer bin Osman

İzmir Limanı (Gravürlerle Türkiye V, Ankara 1997, Lev. 65)